

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞIN
YORDAYICISI OLARAK BENLİK KURGUSU VE BAĞLANMA
STİLLERİ**

Hazırlayan
Ayhan GÜNDAŞ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

Danışman
Doç. Dr. Recep KOÇAK

TOKAT – 2013

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞIN
YORDAYICISI OLARAK BENLİK KURGUSU VE BAĞLANMA
STİLLERİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 08 /07 / 2013

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Zehra Nur ERSÖZLÜ

Üye : Doç. Dr. Recep KOÇAK (Danışman)

Üye :Yrd. Doç. Dr. Tahsin İLHAN

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 04/07/2013 tarih ve 15/1 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Doç. Dr. Recep KOÇAK

Mühür
İmza

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplandığını, hazırlandığı ve raporlaştırıldığını, iş bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programından taradığımı bana ait olmayan tüm bilgi, veri, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

(..../..../.....)

Ayhan GÜNDAŞ

İmzası

.....

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın planlanmasında ve uygulanmasında bilgi ve tecrübeleriyle bana her türlü desteği sağlayan katkılarını hiçbir zaman esirgemeyen, sabırla yol gösteren ve beni yönlendiren değerli tez danışmanın Doç. Dr. Recep KOÇAK' a teşekkürlerimi sunarım.

Tez hazırlama dönemimde ve öncesinde değerli katkıları ile bana her türlü desteği sunan bölüm başkanım Doç. Dr. Behçet ORAL ve bölümümdeki mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum.

Güzel günlerimde olduğu kadar, yoğun, sıkıntılı, stresli dönemlerim de bana sabreden, beni yüreklendiren, gönülden desteğini hissettiğim sevgili eşim Emine ve biricik kızım A. Feyza 'ya sonsuz teşekkür ediyorum.

Ayhan GÜNDAŞ

Haziran, 2013

ÖZET

Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu Ve Bağlanma Stilleri

GÜNDAŞ, Ayhan

Eğitim Bilimleri Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Recep KOÇAK,

Haziran-2013

Bu çalışmada lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin rolünü incelemek amaçlanmıştır. Ayrıca lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık, benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşma gösterip göstermediği araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Araştırma ilişkisel tarama modeline dayanan betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır il merkezindeki liselerde öğrenim gören 376 kız, 386 erkek toplam 764 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak; “Yılmazlık Değerlendirme Ölçeği”, “Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri” ve “İlişki Ölçekleri Anketi” uygulanmıştır.

Verilerinin analizinde t-testi, varyans analizi ve çoklu regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerini benlik kurgularının önemli derecede yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($r= 0,39$, $r^2 = 0,15$, $p<.01$). Bunun yanında lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı ilişki olmadığı anlaşılmıştır ($r= 0,099$, $r^2 = 0,01$, $p>.05$). Araştırmada lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri, benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin bağımsız değişkenlere göre (cinsiyet,

sınıf düzeyi ve kardeş sayısı) anlamlı farklılaşma olup olmadığına dair bulgulara da yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Sağlık, Benlik Kurgusu, Bağlanma Stilleri

ABSTRACT**The Role of Self-Construals and Attachment Styles as the Predictors of Psychological Resilience of High School Students****Department of Psychological Counseling and Guidance****Thesis Advisor: Associate Prof. Dr. Recep KOCAK****June- 2013**

The purpose of this study is to identify the role of self-construals and attachment styles as the predictors of resilience levels of high school students. Another purpose of this study is to investigate whether high school students' self-construals, resilience, and attachment styles vary according to different variable such as gender, grade, number of siblings.

Design of the study is relational screening model. The population of the research consists of 376 female and 386 male high school students, who attend the schools in the city center of Diyarbakir in 2012-2013 academic years. In order to collect data, "Resilience and Youth Development Module", "Autonomous-related Self-in Family Scales", and "Relationships Scale Questionnaire", are applied.

In order to analyze the collected data, t-test , one-way analysis of variance and multiple regression techniques were used. Results of the analysis revealed that high school students' self-construals significantly predicts their psychological resilience levels ($r= 0,39$, $r^2 = 0,15$, $p<.01$). Furthermore, no significant relationships were found between their resilience levels and attachment styles ($r= 0,099$; $p>.05$). This study also provides the profound findings between different independent variables (gender, grade, number of sibling) for high school students' resilience, self-construals, and attachment styles.

Key Words: Psychological Resilience, Self-Construals, Attachment Styles

İÇİNDEKİLER

ONAY	ii
ETİK SÖZLEŞME.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıklar	7
1.5. Sayıtlılar	7
1.6. Tanımlar	8
BÖLÜM II	9
2. LİTERATÜR TARAMASI	9
2.1. Psikolojik Sağlık	9
2.1.1 Risk Faktörleri	11
2.1.2. Koruyucu Faktörler	13
2.1.3. Olumlu Sonuç.....	15
2.2. Benlik Kurgusu	16
2.3 Bağlanma Stilleri.....	23
2.3.1. Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma Davranışı ve Bağlanma Stilleri:	26
2.3.2. Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma	26
2.3.3. Ergenlikte Bağlanma	28
2.2.4 Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM)	29
2.4. İlgili Araştırmalar	33
2.4.1. Psikolojik Sağlıkla İlgili Araştırmalar	33

2.4.2. Benlik Kurgusu ile İlgili Araştırmalar.....	35
2.4.3. Bağlanma Stilleri İlgili Araştırmalar.....	38
III. BÖLÜM.....	41
3. YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırma Modeli.....	41
3.2. Çalışma Grubu.....	41
3.3. Çalışma Grubu Özellikleri-Betimsel İstatistikler.....	42
3.4. Veri Toplama Araçları.....	44
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	45
3.4.2. Yılmazlık Değerlendirme Ölçeği.....	45
3.4.3 Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri.....	46
3.4.4. İlişki Ölçekleri Anketi.....	48
3.5. İşlem Yolu.....	49
3.6. Verilerin Analizi.....	49
BÖLÜM IV.....	51
4. BULGULAR VE YORUM.....	51
BÖLÜM V.....	66
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	66
5.1 TARTIŞMA VE YORUM.....	66
5.2 SONUÇ ve ÖNERİLER.....	72
KAYNAKÇA.....	76
EKLER.....	88
EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	88
EK-2 YILMAZLIK DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ.....	89
EK- 3 AİLEDE ÖZERK-İLİŞKİSEL BENLİK ÖLÇEKLERİ.....	91
EK- 4 İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ.....	92
EK- 5 DİYARBAKIR İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ÖLÇEK UYGULAMA İZİNİ.....	93
ÖZGEÇMİŞ.....	94

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Lise Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı	42
Tablo 3.2 Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı	43
Tablo 3.3 Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısına İlişkin Veriler	43
Tablo 3.4 Lise Öğrencilerinin Anne-Baba Eğitim Durumuna İlişkin Veriler	43
Tablo 4.1 Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Cinsiyete Göre t- testi Sonuçları	51
Tablo 4.2 Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Sınıf Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları	52
Tablo 4.3 Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre Anova Testi Sonuçları	52
Tablo 4.4 Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar	53
Tablo 4.5 Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Cinsiyete Göre t- testi Sonuçları	54
Tablo 4.6 Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Sınıf Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları	55
Tablo 4.7 Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Kardeş Sayılarına Göre Anova Testi Sonuçları	57
Tablo 4.8 Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar	58
Tablo 4.9 Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Cinsiyete Göre t- testi Sonuçları	59

Tablo 4.10 Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Kardeş Sayılarına Göre Anova Testi Sonuçları	60
Tablo 4.11 Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Sınıf Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları	61
Tablo 4.12 Lise Öğrencilerinin Benlik Kurguları, Bağlanma Stilleri İle Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişki	63
Tablo 4.13 Benlik Kurgusunun Psikolojik Sağlamlık Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	64

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1-Regresyon Analizi Normallik Dağılım Grafiği.....	67
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Etkinlik ve Kişilerarası Mesafe Boyutları	21
Şekil 2. Etkinlik, Kişilerarası Mesafe ve Benlik Modelleri	22
Şekil 3. Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli	30

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Günümüzde teknolojinin çok hızlı gelişmesi ve yaşam standartlarının önceki dönemlere göre giderek artması, bir taraftan bireylerin hayatını kolaylaştırırken diğer taraftan onun psikolojik sağlığı açısından olumsuzluklara neden olabilmektedir. Psikopataloji ve duygusal bozukluklarla ilgilenen araştırmacılar yıllarca depresyon, anksiyete, stres gibi insan ruh sağlığını tehdit eden kavramları araştırmış; yüzlerce araştırma yapmışlardır. Son dönemde insan ruh sağlığını bozan etmenlerin yanında; psikolojik sağlığı koruyucu ve güçlendirici kavramlar üzerinde odaklanan bilim adamları tarafından çok çeşitli yapı ve kavramlar ortaya atılmıştır. Bu kavramlardan birisi de psikolojik sağlamlıktır.

Psikolojik sağlamlık konusunda farklı tanımlar yapılmış olmasına rağmen; bireyin bir yada birden fazla olumsuz yaşantı ve risk faktörü ile karşı karşıya kalması, bu risk faktörlerinin yanında koruyucu faktörler bulunması ve yaşama sağlıklı uyum sağlama süreci, tanımlardaki ortak noktalar (Rutter, 2012).

Aile içerisindeki çatışmalar, ailedeki zihinsel hastalıklar, çok çocuklu kalabalık aile içinde bulunma, istismara uğrama, stresli yaşantılar, düşük benlik saygısı akademik başarısızlık risk faktörlerinden sayılabilir (Özcan, 2005). Risk faktörlerinin yanı sıra, olumsuz yaşantılara karşı bireyin yapıcı tepki vermesini ve yeni duruma uyum sağlamasını kolaylaştıran etkenler de koruyucu faktörler olarak kabul edilmektedir. Sosyal destek ve iyimserlik bunlardan sayılabilir. Koruyucu faktörlerin, risk durumlarının ortaya çıkardığı olumsuz etkileri azalttığı ve uyum sürecini hızlandırdığı düşünülmektedir (Kararımak, 2008). Koruyucu faktörler bireysel, ailesel ve toplumsal

kaynaklıdır ve risk altındaki bireylerde destek vazifesi görür, zararlı etkiyi azaltarak bir nevi tampon görevini yerine getirir ve koruyucu işlevi yerine getirir (Özcan, 2005). Rutter, psikolojik sağlamlığı olumlu sonuç olarak tanımlamaktadır. Psikolojik sağlamlık araştırmalarında, yalnızca riskin tanımı yeterli olmamakta bunun yanı sıra ele alınan akademik ve sosyal alanlardaki yeterlik/yetkinlik gibi olumlu sonuçların belirlenmesi de gerekmektedir (Rutter,1990). Psikolojik sağlamlığı bazı araştırmacılar kişilik özelliği olarak, bazıları ise kişilik özelliği yerine bir durum olarak ele almaktadırlar. Bu araştırmada psikolojik sağlamlık, “zor koşullara rağmen başarılı bir şekilde uyum sağlama kapasitesi” çerçevesinde ele alınacaktır.

Bireyde psikolojik sağlamlığı nelerin harekete geçirdiği ise halen tartışılan ve araştırmacıların ilgisini çekmeye devam eden bir konudur (Kararımak, 2011). Bireyin duygu, düşünce ve davranış biçimlerini etkileyen (Markus ve Kitayama, 1991) ve bireye yol gösteren yapılardan birisi olan benlik kurgusunun psikolojik sağlamlığı etkilediği düşünülmektedir. Benlik sosyal etkileşimler sonucu oluştuğu ve sosyal bir konumda bulunduğundan sosyal bir yapıdır (Kağıtçıbaşı, 2010). Benlik kurgusu ise bireyin kendisini ve diğerlerini nasıl gördüğüdür (Cross ve diğ., 2011).

Batı alan yazınında benlik kurgusu; ilk olarak bağımsız (independent) ve karşılıklı bağımlı (interdependent) benlik kurgusu olmak üzere temel olarak iki boyutlu benlik kurgusu ortaya atılmıştır (Markus ve Kitayama,1991). Bağımsız benlik, bireyin çevresinden ayrık olmasını ve özerkliği, karşılıklı bağımlı benlik ise kişiler arası ilişkiler ve grup üyeliği yoluyla diğerleri ile beraberlik olarak ifade edilmektedir (Ercan, 2008) .

Benlik konusunun ele alındığı birçok çalışmada benlik batılı bir kavramsallaştırmayla ele alınmış (Bond and Smith,1996) ve bu çalışmalarda

"bağımsız" ve "karşılıklı bağımlılık" zıt kutuplar olarak değerlendirilmiştir (Kağıtçıbaşı, 2005). Ancak, son zamanlardaki çalışmalar bu iki gelişimsel yolun temel insan ihtiyacı olduğunu (Ryan ve Deci, 2000) ve özerklik ile ilişkiselliğin zıt kutuplar olmadığını göstermektedir (Cross ve Madson, 1997; Matsumoto, 2002). Günümüzde araştırmacılar benlik kurguları ile ilgili farklı tanılamaya gitmişler ve ikili benlik kurgusu yapısından daha ziyade üçlü yapı ön plana çıkmıştır. Ülkemizde de İmamoğlu ve Kağıtçıbaşı da üçlü benlik kurgusu modeli ortaya atmışlardır. Kağıtçıbaşı (1996); sosyoekonomik iyileşme ile birlikte gelen değerler sistemindeki değişimin; tamamen bireyciliğe ve bağımsızlığa doğru bir geçiş yaratmayacağını, bu geçişin bağımlılık modelinden karşılıklı bağımlılık modeline doğru bir geçiş oluşturacağını ileri sürmüştür. Böyle bir ilişkisellik modelinde özerklikle aileye bağlılık bir arada olabilmektedir. Bu sebeple birey bir taraftan ailesine bağlı kalabilmekte bir taraftan da özerk olabilmektedir.

Bireyin psikolojik sağlamlığını etkileyen bir diğer kavramın bağlanma stilleri olduğu düşünülmektedir. Bebeklikten itibaren ebeveynlere ya da temel bakım vericilere karşı geliştirilen bağlanma, benliğin gelişiminde ve sonraki yaşam dönemlerinde sosyal davranışların gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Damarlı, 2006). Bowlby bağlanmayı, insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamaktadır. Bowlby'e göre bağlanma sistemi bebeğin ona bakan kişiye yakın olmasını ve çocuğun dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunmasını sağlar. Bağlanma çocukla bakıcısı arasında gözlenen dört davranış biçimiyle tanımlanır: yakınlığı arama ve koruma, ayrılığı protesto etme, keşfetme etkinlikleri için bakıcıyı güvenli bir üs olarak kullanma, son olarak ta destek ve güvenlik için bakıcıyı sağlam bir sığınak olarak kullanma (Hazan ve Shaver, 1994).

Bowlby'e göre, yaşam boyu süren özerklik, destekleyici bağlanma ilişkileri sayesinde en uygun şekilde işler; benlik değeri ve benlik güveni yapıcı ve destekleyici aile çevresinden gelir (Morsünbül, 2005).

Ainsworth (1985) yaptığı çalışmalarla Bowlby'nin bağlanma kuramını genişletmiştir. Daha çok çocukluk bağlanma stillerine odaklanan Ainsworth ve arkadaşları 3'lü bağlanma modelini ortaya atmışlardır; güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma stilleri. Ainsworth ve arkadaşlarının ortaya koydukları bebeklikteki bağlanma stillerinin yaşamın daha sonraki dönemlerine aktarıldığını destekleyen araştırmalar da yapılmıştır (Waters, ve diğ., 2000). Bartholomew ve Horowitz (1991) çocuklukta 3'lü bağlanma modellerinin yetişkinlikte de var olduğunu söyleyerek dördü bağlanma modelini ortaya atmışlardır; güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, kaçınan bağlanma ve kayıtsız bağlanma. Dördü bağlanma modelinde benlik ve başkaları; olumlu ve olumsuz olmak üzere iki boyut olarak ele alınmakta dört farklı bağlanma stili elde edilmektedir. Buna göre, güvenli bağlanma stili olan bireyler kendilerine ve başkalarına ait olumlu içsel modellere sahiptir. Güvenli bağlanan kişiler kendilerini sevilmeye değer ve değerli kişiler olarak, başkalarını da güvenilir ve kabul edici olarak algılamaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Ergenlik dönemi çalkantılar ve gel-gitlerin yaşandığı bir dönemdir. Ergenin karşısına çıkabilecek güçlükler ve gelişimler problemler karşısında psikolojik sağlık faktörü önemli bir işlev görecektir. Ergenlik döneminde bireyin bir taraftan kendi benliğine, bir taraftan da diğerlerine ilişkin algıları kalıcı hale gelmeye başlar. Bununla beraber ergen özerkliğini kazanmaya çalışırken ergenin diğer kişilerle olan ilişkilerinde aile ve ailesel ilişkilerin etkisi hala sürmektedir. Bu kritik süreçte benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin ergenin yaşama ve çevresine bakış açısını belirleyeceği ve

etkileyeceği düşünölmektedir. Ailedeki güvenli çevre ve güvenli duygusal ilişkilerin bireyin psikolojik sağlamlığını olumlu yönde etkileyeceği düşünölmektedir. Bu araştırmada ergenlerin psikolojik sağamlık düzeyleri, benlik kurguları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı lise öğrencilerinde psikolojik sağamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin rolünü incelemektir. Ayrıca lise öğrencilerinin psikolojik sağamlık, benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşma gösterip göstermediğinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yukarıdaki temel amaca dayalı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Lise öğrencilerinin psikolojik sağamlık düzeyleri; cinsiyet, sınıf düzeyi ve kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Lise öğrencilerinin benlik kurguları; cinsiyet, sınıf düzeyi ve kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri; cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Lise öğrencilerinin benlik kurguları ve bağlanma stilleri; öğrencilerin psikolojik sağamlık düzeylerini anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yurtdışında psikolojik sağamlık konusu uzun zamandan beri araştırılmasına rağmen ölkemizde psikolojik sağamlık konusundaki çalışmalar son derece yetersizdir. Herhangi bir risk faktörü karşısında bireyin uyum sürecini etkileyen psikolojik

sağlamlık konusunda ülkemizde özellikle lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlıklarına yönelik çalışmalar da yok denecek kadar azdır. Düşük gelirli ailelerde yetişmiş olma ve diğer risk faktörlerinin gölgesinde yaşamlarına devam eden ergenler; yaşamlarının ilerleyen yıllarında olumsuz kişilik örüntüleri geliştirmemeleri için psikolojik sağlamlığın etkili olduğu; dolayısı ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin ve bu durumu etkileyen faktörlerin araştırılmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

Son zamanlarda özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde lise öğrencilerinin hayata ve yaşama daha iyi uyum sağlayabilmeleri için yetkili kurum ve kişiler tarafından onlarca çalışma başlatılmış ve devam ettirilmektedir. Bu araştırma ile güneydoğudaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarını etkileyen faktörler araştırılacak ve sonuçları ergenler için yapılan uygulama ve çalışmalar için katkı sağlayabilecektir.

Yapılan literatür taramasında benlik kurgusu ve psikolojik sağlamlığın birlikte ele alındığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı bu çalışmanın ülkemizdeki literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde benlik kurgusu ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun üniversite gençliği üzerinde yapıldığı ve liseye devam etmekte olan ergenlerde benlik kurgusu gelişimi üzerine yapılan çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye’nin toplumsal kültürel ortamında yaşanan değişimlerin gençlerin özerk ve ilişkisel benlik gelişimlerinde değişimler ortaya çıkarması beklenebilir ve dolayısıyla Türkiye’de gençleri anlamak açısından lise gençliğini de bu çalışmalara dahil etmek önemli görünmektedir. Diğer bir önemli nokta da ergenlerin özerklik ve ilişkisellik gelişimleri ile ilgili bilgilere sahip olmak okullarda ergenlere yönelik, aile ilişkileri, karar alma, hayır diyebilme, öz belirleme, girişkenlik, planlama, amaç belirleme, güdülenme, sorun çözme, zorluklarla baş etme ve sorun

davranışlarla ilgili alanlarda yapılacak psikolojik yardım çalışmalarının planlanmasında da yararlı olabilir (Özdemir, 2009)

Bağlanma stilleri geçmişten günümüze önemini hiç kaybetmeyen kavramlardan birisi olmuştur. Özerklik ve bağıllık bazı kuramcıların ileri sürdüğü gibi doğuştan gelen temel bir gereksinim olsa bile (Ryan ve Deci, 2000), bağıllığın gelişiminin bazı sosyo-kültürel etmenlere bağlı olduğu söylenebilir. Özellikle aile, akraba ve komşularla yakın ilişkileri içeren kişilerarası ilişkilerin ve “töre” kavramının önemli olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ergenlerin bağlanma stillerinin ve bağlanma stillerinin psikolojik sağlamlığı yordama düzeyinin araştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıklar

1. Bu çalışmada elde edilen veriler Diyarbakır İl Merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi liseler ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma sonuçları, Yılmazlık Değerlendirme Ölçeğinin ölçtüğü; Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeklerinin ölçtüğü ve İlişki Ölçekleri Anketinin ölçtüğü; özelliklerle sınırlıdır.
3. Bu araştırmanın risk grubu, ailesinin aylık gelir düzeyi 1100 TL ve altında olan veya aileleri en az dokuz kişiden oluşan veya Diyarbakır’ın kenar mahallelerinde ikamet eden lise ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan lise öğrencileri ölçme araçlarını içtenlikle cevapladıkları gerçek görüş ve algılarını ifade etmişlerdir.

1.6. Tanımlar

Psikolojik Sağlamlık: Bireyin bir yada birden fazla olumsuz yaşantı ve risk faktörü ile karşı karşıya kalması, bu risk faktörlerinin yanında koruyucu faktörler bulunması ve yaşama sağlıklı uyum sağlama sürecidir (Rutter, 2006).

Benlik Kurgusu: Bireyin kendisini ve diğerlerini nasıl gördüğüdür (Cross ve diğ., 2011).

Bağlanma Stilleri: Bowlby' e göre (1977) insan hayatının ilk yıllarında anne ile bebek arasında kurulan ve daha sonraki tüm ilişkilerin şeklini belirlediği varsayılan bağlanma davranışı olarak tanımlanmıştır (Akt. İmamoğlu, 2003).

BÖLÜM II

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde öncelikle araştırma konusu olan psikolojik sağlamlık, benlik kurgusu ve bağlanma stilleri kavramlarının kuramsal açıklamalarına ve konu ile ilgili yurtiçi ve yurtdışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Psikolojik Sağlamlık

Bireylerin zor yaşam koşullarına uyum süreçlerini araştıran çalışmacılar psikolojik sağlamlık konusunda onlarca araştırma yapmıştır. Psikolojik sağlamlık konusunda ilk araştırmalar istismar edilmiş çocuklar üzerinde başlamıştır (Hermann ve diğ., 2011).

Psikolojik sağlamlığı araştırmacılar farklı biçimlerde tanımlamışlardır. Rutter (1987); psikolojik sağlamlığı risk faktörleri ile koruyucu faktörlerin etkileşimi ve olumlu psikolojik sonuçlar olarak tanımlamıştır. Garmezy (1993) ise bireyin stresli yaşam koşulları ile karşılaşmasına rağmen; bunları aşabilmesi ve önceki haline dönebilmesi olarak tanımlamaktadır. Fraser, Richman ve Galinsky (1999)'a göre, psikolojik sağlamlık bireyin doğuştan getirdiği kişisel özellikleri ve çevresindeki faktörler arasındaki etkileşimdir. Masten'e göre (2001) psikolojik sağlamlık bireyin gelişimine ya da çevreye uyumuna yönelik ciddi zorlukların varlığına rağmen olumlu sonuçlar alabilmesidir. Masten ve Coastworth, (1998) psikolojik sağlamlık için iki durumu belirtmişlerdir; ilki, bireye yönelik ciddi tehdit ve risk durumu bulunmasıdır. İkincisi ise bu olumsuz duruma rağmen gelişimin ya da ortaya çıkan uyumun etkili olmasıdır.

Psikolojik sağlamlığı gelişimsel açıdan tanımlayan araştırmacılar ise, risk faktörleri ve olumsuz yaşantılara rağmen normal gelişimi tamamlamak şeklinde tanım ortaya koymuşlardır (Fonagy ve diğ., 1994). Gelişimsel açıdan psikolojik sağlamlık, çocukların zorluklara rağmen başarılı olmalarını sağlamaz. Bunun yerine, çocukların zorluğa rağmen uyumu sağlamak için, kendilerinde ve çevrelerinde var olan tüm kaynakları kullanma kabiliyetini kazandıkları gelişimsel bir süreci yansıtır (Yates ve diğ., 2003).

Rutter (2007) psikolojik sağlamlık çalışmalarında göz önüne alınması gereken üç durumdan bahsetmektedir. İlk olarak, zorluğu aşmak anlık bir durum değil bir süreçtir, bundan dolayı psikolojik sağlamlık sadece anı değil, yaşamın tümüne odaklanmalıdır. İkincisi genellikle bir kişilik özelliği olarak düşünülmesine rağmen, psikolojik sağlamlık bir kişilik özelliği değildir. Üçüncüsü; ise bireyde psikolojik sağlamlığı ortaya çıkaran mekanizmalar, insanların karşılaştıkları zorlukları aşmalarında onlara kolaylıklar sağlayan kişisel deneyimler ve başa çıkma stratejileridir.

Krovetz (1999), sağlam çocukların özelliklerini dört ana başlıkta sıralamıştır;

Sosyal Yeterlik; başkaları üzerinde olumlu bir etki bırakabilme becerisine sahiptirler. Böylece yetişkinlerle ve akranlarıyla olumlu ilişkiler kurarlar ve yürütürler.

Problem özme Becerileri; başkalarından yardım almada beceriklidirler. Ayrıca içsel kontrolü sağlamayı kolaylaştırıcı plan yapma becerisine sahiptirler.

Bağımsızlık; kendilik duygusu, bağımsız hareket edebilme becerisi ve kendi çevresi üzerinde kontrol sağlamak için çaba harcamada beceriklilik gösterirler.

Amaçlılık ve Gelecek Duygusu; amaçlılık, eğitimsel hedefler, sabır, umutluluk ve parlak bir gelecek duygusuna sahiptirler.

Psikolojik sağlamlık konusunda ortak bir tanım olmamasına rağmen araştırmacıların üzerinde durduğu ortak noktalar bulunmaktadır. Bunlar; zorlu yaşam olayları ya da belirgin bir risk altında bulunma, bu risklere karşı koruyucu faktörlerin bulunması ve risklere rağmen uyum gösterme şeklinde sıralanabilir. Yabancı literatürde “resilience” olarak kullanılan kavram, ülkemizde farklı biçimlerde ifade edilmiştir. Yılmazlık (Özcan, 2005; Gürkan, 2006), kendini toparlama gücü (Terzi 2008), psikolojik sağlamlık (Oktan, 2008; Kararımak, 2006), psikolojik dayanıklılık (Başak, 2012) bu kavramlardandır. Bu çalışmada psikolojik sağlamlık terimi tercih edilmiştir.

2.1.1 Risk Faktörleri

Bireylerin hayatları boyunca karşılaşılabilecekleri olumsuz yaşam şartları ve başa gelebilecek felaketler, kişinin psikolojik açıdan sağlıklı bir yaşam sürmesinde risk faktörleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kararımak, 2006). Yoksulluk, ebeveynlerdeki psikopatolojik durum ya da hastalıklar, genetik bozukluk, cinsel taciz, boşanma, doğal afetler ve terör risk faktörleri arasında sayılabilir.

Psikolojik sağlamlık, birey bir tür risk ya da zorluk yaşadığı zaman tanımlanabilir. Belirgin bir risk durumunun olmadığı koşullarda yaşayan çocuklara ve gençlere “yeterli” ya da “yetkin”, “uyumlu” ya da “normal” denilebilir fakat bu çocuk ya da ergenler için “sağlamlık” olgusundan bahsedilemez (Masten ve Reed, 2002). Risk faktörleri, "Olumsuz bir durumun ortaya çıkma olasılığını arttıracak ya da olası bir problemin devamına neden olacak sebepler" olarak tanımlanmıştır (Kirby ve Fraser, 1997). Masten (2001) ise risk faktörlerini, belirli bir insan grubunun özellikle de çocuk ve gençlerin suç işleme, okulu terketme vb. gibi olumsuz ve istenmeyen durumları yaşama olasılığını arttıran özellikler şeklinde tanımlamaktadır. Rutter'e göre risk,

bireyi; uyumsuz davranışa ya da patolojiye sürükleyebilecek çeşitli durumları ifade etmektedir (Rutter, 1987).

Risk faktörleri ile ilgili ulaşılan genel sonuçlar şunlardır (Özcan, 2005):

- Yetersizlikler, sadece bir risk faktörü yerine farklı birçok risk faktörüyle ilişkilendirilmiştir. Bir bireydeki toplam risk faktörü; bireydeki yetersizliklerle çevredeki risk faktörlerinden oluşmaktadır.
- Bazı risk faktörleri yetersizliği sadece hayatın belli bir dönemi için yordarken, bazıları ise yaşam boyunca yetersizliğin sabit bir yordayıcısı olmaktadır.
- Risk faktörleri incinirliği artırıcı bir etkiye de sahiptir.
- Bazı risk faktörleri ve yordayıcıları çeşitli yetersizliklerin yaygın sebebidir, bunlar genelde genetik risk faktörleridir.
- Yetersizliklere karşı koruyucu faktörlerin geliştirilmesi; bireysel ve toplumsal boyuttaki çeşitli faktörlerin risk etkilerinin azaltılması veya bu faktörlerin ortadan kaldırılması ile olur.

Risk faktörleri genetik, biyolojik, sosyokültürel ve demografik koşulları ya da özellikleri içerebilir. Coleman ve Hagell (2007), risk faktörlerini üç boyutlu bir yapıda ele almışlardır. Bunlar;

Bireysel faktörler: Bireyin kendi özellikleri ile ilgili olan risk faktörleridir. Sınırlı sosyal beceriler, kaygılı mizaç, düşük zeka düzeyi, sağlıksız olma, sınırlı dikkat düzeyi, düşük stres toleransı, yetersiz problem çözme becerisi olarak sıralanabilir.

Ailesel Faktörler: Bireylerin olumsuz koşullar altında uyum sağlama çabalarına engel oluşturan aile özellikleri veya aile ortamları ailesel risk faktörleri olarak adlandırılır (Başak, 2012). Ailevi hastalıklar, aile içinde yaşanan olumsuzluklar, sert ya da tutarsız

disiplin anlayışı, geçimsiz ebeveyn, ölüm ya da boşanmaya bağlı olarak aileyi yitirme, yıkıcı kardeşler ailesel risk faktörlerindedir.

Toplumsal (Çevresel) Faktörler: Ailesel ve bireysel risk faktörlerinin dışındaki faktörler çevresel faktörler içerisinde yer alır. Olumsuz akranlar ve komşular, ekonomik dezavantajlar, evin, okulun ve diğer hizmetlerin yetersizliği, toplumsal rol modellerinin eksikliği şeklinde sıralanabilir.

2.1.2. Koruyucu Faktörler

Psikolojik sağlamlık, bireyi çevrenin olumsuz etkilerinden koruyan bir kişilik özelliği değildir. Bireyi başarıya götüren gerçek nedenler, onun risk faktörlerinin etkisini azaltmayı sağlayan tutum ve becerilerinin bulunması ve yeterlik ile ilişkili olan psikososyal kaynaklar gibi koruyucu faktörlerdir (Gizir, 2007). Psikolojik olarak sağlam bireyler zorluklarla başa çıkmada birtakım kaynakları kullanırlar. Koruyucu faktörlerin, risk durumlarının ortaya çıkardığı olumsuz etkileri azalttığı ve uyum sürecini hızlandırdığı düşünülmektedir (Kararımak,2006).

Araştırmacılar koruyucu faktörleri de risk faktörleri gibi üç sınıfta gruplandırılmıştır (Garmezy, 1993). Bunlar;

1. Bireysel koruyucu faktörler,
2. Ailesel koruyucu faktörler
3. Sosyal koruyucu faktörler olarak ifade edilmektedir.

Bu faktörlerin aynı zamanda içsel ve dışsal faktörler olarak da sınıflandırıldığı görülmektedir. Buna göre bireylerin kendilerinden kaynaklanan kişisel koruyucu faktörler içsel faktörler olarak değerlendirilmekte iken, ailesel ve sosyal koruyucu faktörler dışsal faktörler olarak değerlendirilmektedir (Başak, 2012).

Bireysel koruyucu faktörler; bireyleri risk faktörlerinin olumsuz etkilerinden koruyarak hem psikolojik hem de biyolojik bakımlardan örselenmelerini engelleyen ve psikolojik sağlamlığın gelişimini kolaylaştıran kişilik özellikleri olarak tanımlanabilir (Başak, 2012). Yapılan çalışmalarda içsel kontrol odağı, kendine güven, umutlu olma, öğrenilmiş güçlülük, öz saygı, güvenli bağlanma, geleceğe yönelik amaç sahibi olma , öz yeterlilik, maneviyat yönelimli olma, iyimserlik, problem çözme odaklı başa çıkma stratejisi kullanma dışa dönüklük gibi birçok faktörün psikolojik sağlamlığı ortaya çıkaran kişisel koruyucu faktörler olduğu bulunmuştur (Werner, 1990; Murray, 2003) .

Ailesel koruyucu faktörler, riskli koşullara maruz kalan bireylerin olumsuz örüntüler geliştirmelerini önleyici nitelikteki aile ortamları ve ebeveynlerin özellikleridir. Bu bağlamda, ebeveynlerle kurulan olumlu ilişkiler, ilgili babaya sahip olma (Allen ve diğ., 2010), eğitim düzeyi yüksek ebeveynlere sahip olma (Bahadır, 2009), ebeveynlerden algılanan destek, ebeveynlerin birlikte olduğu aile yapısı ve görevlerini yerine getiren, destekleyici ebeveynlere sahip olmanın (Özcan, 2005) aileye bağlı ve dışsal koruyucu faktörlerden sayılabilir.

Psikolojik sağlamlığın gelişiminde kişisel ve ailesel özellikler kadar, sosyal koruyucu faktörlerin de etkili olduğu belirtilmektedir. İçsel koruyucu faktörlerin yanı sıra, bireyin güçlüklerin üstesinden gelmesinde okulda ve toplumda var olan diğer koruyucu faktörlerin etkisi yadsınamaz (Krovetz, 1999). Sosyal koruyucu faktörler denildiğinde; aile dışındaki kurumların ve yetişkinlerin bireylerin sağlıklı gelişimini destekleme ve olumsuz koşullardan koruma ile ilişkili rolleri içerdiği ifade edilmektedir. Çünkü çocukları risk faktörlerine karşı koruyan özsaygı, stresle başa çıkma becerileri, iyimserlik gibi bazı kişisel beceri ve özelliklerin gelişiminde yetişkinlerin sağladığı duygusal, sosyal ve fiziksel koşulların önemli olduğu üzerinde durulmaktadır.

(Başak,2012). Ev ortamının dışındaki bu destekler, yüksek risk altındaki bireyler özellikle çocuklar için, arkadaşlık, yardım ve duygusal destek sağlayabilirler (Gürhan,2006). Öğretmenler ve akranlarla geliştirilen olumlu ilişkiler, güçlü sosyal destek kaynaklarına sahip olma, toplumsal kurumların sunduğu hizmetlerden faydalanma ve aile dışındaki bir yetişkinin rehberliği sosyal koruyucu faktörlerden bazıları olarak sıralanabilir (Başak, 2012).

2.1.3. Olumlu Sonuç

Olumlu sonuç, bireyin yaşına uygun gelişimsel görevleri başarılı bir şekilde yerine getirmesi açısından tanımlanmakta ve uyumu ifade etmektedir (Masten ve Reed, 2002:75). Belli bir gelişimsel göreve ilişkin ortaya çıkan olumlu sonuç ya da uyum, sonraki gelişim görevlerinin de başarılı bir biçimde yerine getirilmesini desteklemekte ve bireyin “sağlam çocuk” ya da “sağlam yetişkin” olarak tanımlanmasıyla sonuçlanmaktadır. Olumlu sonuç, sonraki yıkıcı yaşantılar için de psikolojik sağlamlığın bir yordayıcısı olmaktadır (Kumpfer, 1999, 183). Olumlu sonuç, sosyal ve akademik başarıyı, toplumun bireyin yaşı için uygun gördüğü davranışları, mutluluğu ve yaşam doyumunu ifade etmektedir. Bunun yanında, akıl hastalığı, duygusal stres, suç davranışı ya da risk alma gibi arzulanmayan davranışların olmayışı açısından da tanımlanmaktadır (Aydın, 2010). Uyum olarak ifade edilen olumlu sonuç birey- çevre etkileşimi sonunda ortaya çıkmaktadır. (Glantz ve Sloboda, 2002).

Psikolojik sağlamlık araştırmalarında, yalnızca riskin tanımı yeterli olmamakta bunun yanı sıra ele alınan akademik ve sosyal alanlardaki yeterlik/yetkinlik gibi olumlu sonuçların belirlenmesi de gerekmektedir. Çeşitli tanımları olmakla birlikte, yeterlik (competence) kavramı, varolan çevresel koşullar altında, bireysel gelişim sürecini sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmek için etkili ve sağlıklı bir uyum örüntüsü

gösterme anlamında kullanılmaktadır (Masten ve Coastworth, 1998). Psikolojik sağlamlık araştırmalarında, sağlıklı uyumu ya da yeterliği tanımlamada farklı ölçütler kullanılabilir. Bu ölçütler, sosyal ve akademik başarının varlığı, üzerinde çalışılan yaş grubuna yönelik kültürel olarak istendik davranışların varlığı (gelişimsel görevler/sorumluluklar), mutluluk ve yaşamdan doyum gibi olumlu duygu, düşünce ve davranışların olması ya da bireyin yaşamında uyumsuzluk, psikopatoloji, duygusal stres gibi riskli ve suça yönelik davranışların mevcut olmamasıdır (Oktan, 2008).

En çok çalışılan olumlu sonuç değişkenleri: akademik başarı, olumlu davranış örüntüleri, arkadaşlar tarafından kabul görmek ve yakın arkadaşlık ilişkileri kurmak, psikolojik sağlık ve yaşa uygun spor ve toplum hizmeti vb. gibi ders dışı etkinliklerin içinde yer almak olarak sıralanabilir (Masten ve Reed, 2002).

2.2. Benlik Kurgusu

Bireyin kendini algılamasına ve değerlendirmesi ilişkin oluşturduğu düşünce ve değerlendirmelerin bütünü olan benlik; psikolojide en çok üzerinde durulan kavramlardan birisidir (Kulaksızoğlu, 2008; Cüceloğlu, 1999). Benlik sosyal etkileşimler sonucu oluşturduğu ve sosyal bir konumda bulunduğundan sosyal bir yapıdır (Kağıtçıbaşı, 2010). Benlik kurgusu bireyin kendisini ve diğerlerini nasıl gördüğüdür (Cross ve diğer., 2011). Benlik kurgusu; bireyin duygu, düşünce ve davranış biçimlerini etkileyen ve bireye yol gösteren yapılardan birisidir (Markus ve Kitayama; 1991).

Benlik kurgusu konusunda yapılan çalışmalarda özellikle kültürel bakış egemendir. Markus ve Kitayama (1991) insanların kendilerini, diğerlerini ve diğerleri ile kendilerinin ilişkilerini anlama ve açıklama biçimlerini kültürün etkilediğini belirtmişlerdir. Bireyin benliğinin oluşum sürecinde içerisinde yaşadığı çevrenin etkisi yadsınamaz. Kültürel çevre; değer, tutum, davranış, norm kavramları aracılığı ile benlik

kurgusunu; benlik kurgusu ise bireyin biliş, duygu ve güdülerini yani nasıl davranacağını etkilemektedir (Matsumoto, 2002). Kağıtçıbaşı'na göre toplumlarda “bireyci değerlerin” veya “toplulukçu değerlerin” ön planda olmasına göre bireylerin benlik tipleri de farklılık göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 2010).

Batı alanyazınında ilk olarak benlik kurgusu konusunda bağımsız (independent) ve karşılıklı bağımlı (interdependent) benlik kurgusu olmak üzere temel olarak iki boyutlu benlik kurgusu ortaya atılmıştır (Markus ve Kitayama, 1991). Bireyler için bağımsız, karşılıklı bağımlı kavramları kullanılırken toplumlar için ise bireyci (individualistic) ve toplulukçu (collectivistic) kavramları kullanılmıştır (Triandis, 2001). Bağımsız benlik, bireyin çevresinden ayırık olmasını ve özerkliği, karşılıklı bağımlı benlik ise kişiler arası ilişkiler ve grup üyeliği yoluyla diğerleri ile beraberlik olarak ifade edilmektedir (Ercan, 2008).

Batı dünyasında özellikle Kuzey Amerika halkları arasında bağımsız benliğe sahip olma daha ön plandadır (Oyserman ve diğ., 2002). Batılı yaklaşım , benlik kurgusu konusunda; başkalarından ayrışmayı ve bağımsız olmayı ön planda tutmuştur. Bireysellik ve kendine özgü olmanın idealleştirildiği ve vurgulandığı batı toplumlarında bireyler kendilerini; erken çocukluktan itibaren, bağımsız, kendi kendine yeten ve özerk olarak tanımlamaktadır . Bağımsız benliğe sahip kişiler kendilerini başkalarından ayrı hissederler ve tek olmak için güçlü bir motivasyona sahiptirler (Özdemir, 2011) . Bireyler, içinde yer aldıkları gruptan bağımsız ve özerktirler, grup amaçları yerine kendi bireysel amaçlarına öncelik verirler.. Bağımsız benliğe sahip kişiler davranışlarını diğerlerinden çok kendi içsel durumlarına, düşüncelerine ve duygularına göre düzenlerler. Bu kişiler kendilerinin ve başkalarının birbirlerinden bağımsız olduklarını düşünürler (Yamada ve Singelis, 1999; Triandis, 1999). Batı kültürlerinde bireylerin

bağımsız benlik kurgusuna sahip olma eğilimlerinin yüksek olduğuna yönelik hipotezler yapılan çeşitli çalışmalarda desteklenmiştir (Oyserman ve Lee, 2008)

Diğer yandan doğu kültüründe başkalarıyla birlikte olma, aileye bağlılık önemli toplumsal görevler olarak belirtilmektedir (Markus ve Kitayama, 1991). Buna bağlı olarak bireylerde bağımlı benlik kurgusunun ön planda olduğu düşünülmektedir. Bağımlı benliğin temel özelliği, bireyin kendisini diğerleri ile birlikte ve daha büyük bir bütünün parçası olarak algılamasıdır. Bireyler, kendi amaçları karşısında grup amaçlarına öncelik verirler (Triandis, 1999). Bağımlı benliği sahip birey; toplumda duygu ve düşüncelerini göstermez ve ön plana çıkartmaz. Bu kültürlerde; itaat ve güvenilirlik değerli görülür; diğerleri ile ilişkiler ön planda bulunur. Statü, rol, uygun davranışı gösterme, iletişim kurma ve diğerlerinin düşüncelerine değer verme bağımlı benlik kurgusu gösteren bireylerin değer verdiği özelliklerdir. Özellikle uyma ve diğerlerine uyum gösterme davranışı bağımlı benlik kurgusunda ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle bağımlı benlik başkalarının duygularına ve ifade edilmemiş olan düşüncelerine değer verme eğilimindedir (Ercan, 2008). Araştırmacılar; doğu toplumlarında ya da toplulukçu kültürlerde doğmuş, yetişmiş ve yaşayan bireylerin daha çok bağımlı-ilişkisel benlik geliştirme eğiliminde oldukları belirtmişlerdir (Markus ve Kitayama, 1991; Singelis ve diğ, 1995).

Benlik konusunun ele alındığı birçok çalışmada benlik batılı bir kavramsallaştırmayla ele alınmış (Bond and Smith, 1996) ve bu çalışmalarda "özerklik" ve "ilişkisel" zıt kutuplar olarak değerlendirilmiştir (Kağıtçıbaşı, 2005). Batı alanyazınında sağlıklı benlik olarak sadece "bağımsız" benlik kabul edilmekte ve "karşılıklı bağımlı" benliğe olumsuz anlamlar yüklenmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Ancak, son zamanlardaki çalışmalar bu iki gelişimsel yolun temel insan ihtiyacı

olduğunu (Ryan ve Deci, 2000) ve özerklik ile ilişkiselliğin zıt kutuplar olmadığını göstermektedir (Cross ve Madson, 1997; Raeff, 1997).

Yakın zamanda ikili benlik kurgusu yapısından daha ziyade üçlü benlik yapısı ön plana çıkmaya başlamış ve araştırmacılar benlik kurguları ile ilgili farklı tanılamaya gitmişlerdir. Cross ve Madson, (1997); bağımlı ve bağımsız ve ilişki benlik kurgusunun yer aldığı yapıyı; Triandis (1989) , özel benlik, kamusal benlik ve kolektif benlik gibi üç alanda kavramlaştırmıştır. Madson ve Trafimow (2001) ise benlik bilşini özel, kolektif ve topluluk merkezci şeklinde ele almışlardır. Brewer ve Gardner (1996) ise benlik yönelimini bireysel, kolektif ve ilişki benlik olarak üç düzeyde ele almışlardır.

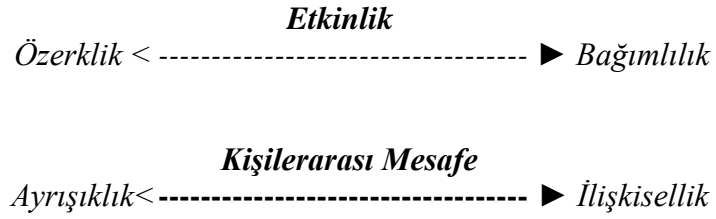
Benlik kurgusu ile ilgili yapılan çalışmalar sadece batı ile sınırlı kalmamış, ve bu çalışmalar batılı bakış açısının dünyanın diğer birçok yerindeki insanların benlik gelişimlerine uygulanamayacağını göstermiştir (Kashima ve diğ, 1995).

Ülkemizde de Kağıtçıbaşı ve İmamoğlu ikili benlik kurgusunun ülkemize uygun olmadığını belirtmiş ve farklı yapılar önermiştir. İmamoğlu (1998) bireyleşme ve ilişkisellik yönelimlerini bir araya getiren ve “Dengelenmiş Bireyselleşme Ayrışma Modeli” olarak adlandırdığı bir model önermiştir. Ona göre insanlar doğuştan ayrışma ve bütünleşme eğilimine sahiptir. Bir başka deyişle, insanlar kendi potansiyelleri keşfetme ile ilgili temel bir gereksinime sahiptir ve bu süreç kişilerin bireyselliğini kazanmasını sağlayarak onları diğerlerinden farklılaştırmaktadır. İmamoğlu (1998) bu gelişimsel eğilimi “bireysel farklılaşma yönelimi” olarak adlandırmıştır. Bu yönelimin bir ucunda bireyselleşme (kişinin kendi potansiyeline dayanarak içsel güdülenmeyle hareket etmesi), diğer ucunda da toplumsal beklentilere göre hareket etme ya da güdülenme kaynağı olarak dışsal kaynakları kullanma bulunmaktadır. İmamoğlu ayrıca

insanların başkalarına bağılı olmaya yönelik bir eğilime sahip olduklarının belirtmiş ve bu yönelimi de “kişilerarası bütünleşme yönelimi” olarak adlandırmıştır. Bu yönelimin de bir ucunda ilişkisellik, diğer ucunda ayrışma yer almaktadır.

İmamoğlu (1998) modelinde kişisel farklılaşma ve kişilerarası bütünleşmenin farklı boyutlar olarak ele alındığında onların birleşiminden dört farklı benlik kurgusu ortaya koymuştur; bireyleşmiş/kendileşmiş, ilişkisellik, ayrık ve ilişkisellik bireyselleşme benlik kurgusu. Kağıtçıbaşı da özerkliği ve ilişkiselliği bir sentezle birleştiren özerk-ilişkisellik benlik kurgusunu önermiştir (Kağıtçıbaşı, 1996). Kağıtçıbaşı'na göre sosyoekonomik iyileşme ile birlikte gelen değerler sistemindeki değişim; tamamen bireyciliğe ve bağımsızlığa doğru bir geçiş oluşturmaz, bunun yerine bağımlılık modelinden karşılıklı bağımlılık modeline doğru bir geçiş oluşturmaktadır. Böyle bir ilişkisellik modelinde özerklik ve aileye bağılılık bir arada olabilmektedir. Kağıtçıbaşı benlik modelinde kişilerarası mesafe ve bireyleşmeyi iki ayrı fakat ilişkili boyut olarak ele alır. Bu iki boyutun her birinin iki ayrı eksenine vardır: Kişiler arası mesafe ekseninde ilişkisellik ve ayrışma, bireyleşme ekseninde özerklik ve bağılılık. Ayrışmadan ilişkiselliğe uzanan kişilerarası mesafe boyutu kişiyle başkaları arasındaki mesafeye ya da başkaları ile kişi arasındaki bağılı derecesine işaret etmektedir. Kutbun bir ucu kişiyle başkaları arasındaki sınırların açık bir biçimde çizildiği ayrık benliği, diğeri ise başkaları ile kişi arasındaki sınırların daha belirsiz olduğu ilişkisellik (bağımlı) benliği göstermektedir. İkinci boyut özerk davranabilmenin derecesine işaret etmekte ve özerklikten bağımlılığa uzanmaktadır. Özerklik kendi kendini yönetme, bağımlılık ise başkaları tarafından yönetilme durumu olarak kavramsallaştırılmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996, 2005,2010). Bir başka ifadeyle, şekil 1'de görüldüğü gibi etkinlik özerklikten bağımlılığa doğru uzanmaktadır. Kişilerarası mesafe boyutu da ben ve başkaları

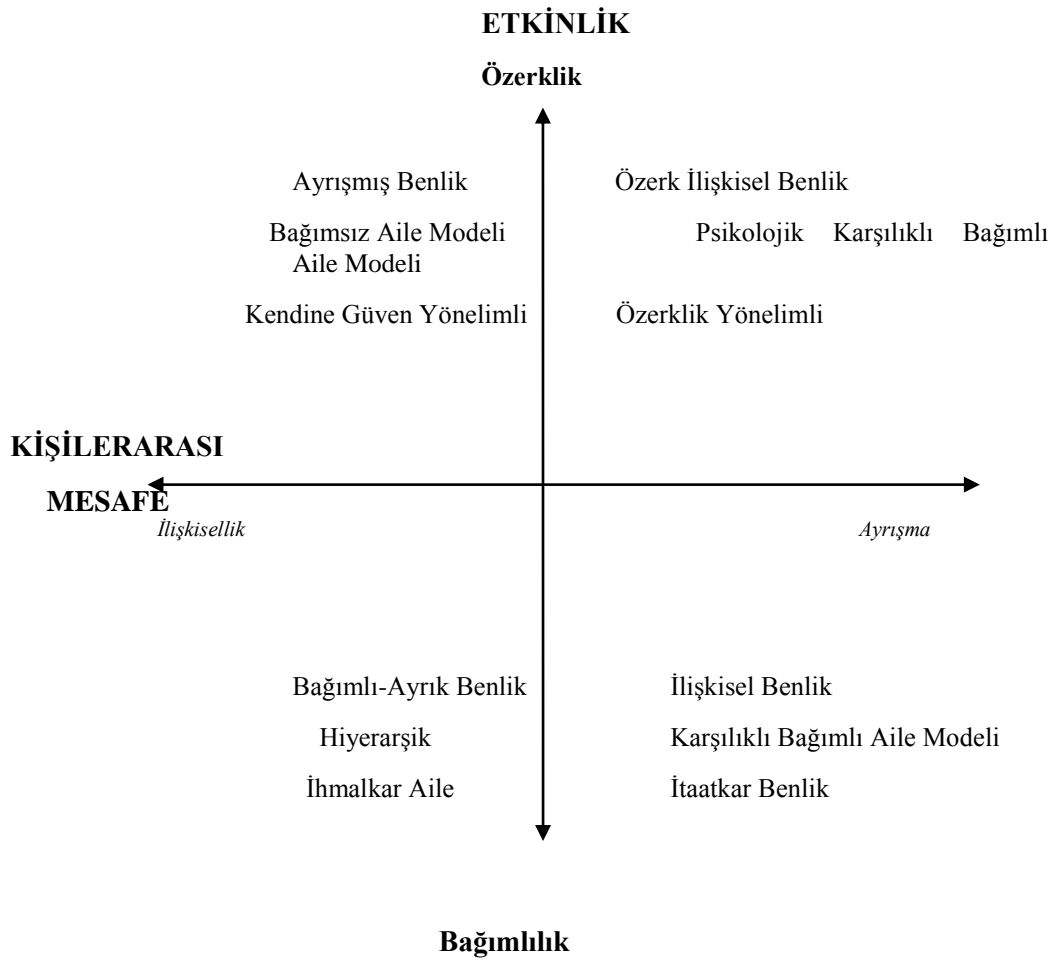
arasındaki ilişkilerle, özellikle de kişinin başkalarına bağılılığının derecesi ile ilişkilidir. Bu boyut da ayrışıklıktan ilişkiselliğe doğru uzanmaktadır. Çünkü boyutların ayrışıklığı ve ilişkileri üzerine olan tartışma bir kişinin hem özerklikte (etkinlik boyutunun bir ucu) hem de ilişkisellikte (kişilerarası mesafe boyutunun bir ucu) yüksek olabileceği anlamına gelmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010).

Şekil 1. Etkinlik ve Kişilerarası Mesafe Boyutları (Kağıtçıbaşı, 2005).

Kağıtçıbaşı farklı benlik kurgularının ortaya çıkmasını sağlayan sosyo-ekonomik ve kültürel değişimlere bağlı aile değişim modeli önermiştir. Benliğin şekillenmesinde gelişimsel bakış açısını temele alarak farklı aile etkileşim biçimleri farklı benlik modellerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Kağıtçıbaşı, 2005).

İlk benlik tipi özerkliğin düşük, ilişkiselliğin yüksek olduğu bağımlı-ilişkisellik benliktir. İkinci benlik tipi özerkliğin yüksek, ilişkiselliğin düşük olduğu özerk-ayrışık benlik tipidir. Üçüncü benlik tipi hem özerkliğin, hem ilişkiselliğin yüksek olduğu özerk-ilişkisel benlik tipidir. Sonuncu benlik tipi, ana baba ihmali ya da ilgisizliğini yansıtan bağımlı-ayrışık benliktir. Kağıtçıbaşı'nın benlik tipleri Şekil 2' de görülebilir

Şekil 2. **Etkinlik, Kişilerarası Mesafe ve Benlik Modelleri (Kağıtçıbaşı, 2005)**

Araştırmacılar; klasik modernleşme görüşünde sosyo-ekonomik gelişmenin karşılıklı bağımlılık aile modelinden bağımsızlık aile modeline doğru bir değişime neden olduğunu düşünmektedir. Ancak son zamanlarda bu görüşün sorgulanmasına neden olan, yakın aile bağlarının önemli olduğu kültürlerde örneğin ülkemizde; kentleşme ve sanayileşmeye rağmen yakın bağların sürdüğü görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Artan zenginlikle birlikte maddi bağımlılıklar azaldığı halde, duygusal bağımlılıklar devam etmektedir. Bu değişimler ailelerin çocuk yetiştirme biçimlerini etkilemektedir. Maddi bağımlılıklar azaldıkça, çocukların özerklikleri daha fazla desteklenmektedir.

Ailenin refahı için çocuğun maddi katkısının öneminin azalması nedeniyle artık çocuğun özerkliği bir tehdit olarak algılanmamaktadır. Ancak, duygusal bağımlılığa hala önem verilmesi nedeni ile çocuğun ailesine yakın ve bağlı olması istenmektedir. Böylece özerkliğin önemli olmasına ve çocuktan mutlak bir itaat beklenmemesine karşın ana-baba tutumlarında kontrol önemlidir, çünkü çocuğun aileden ayrışmaması (kopması) amaçlanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010).

Kağıtçıbaşının benlik modeli; özerkliğin ve ilişkiselliğin birlikteliğinin önemini vurgulayan birçok kuramcı ile aynı yöndedir. Örneğin Bowlby ve Ainsworth da bağlanma ve keşfetmeyi temel gereksinimler olarak belirtmişlerdir (Özdemir, 2009).

2.3 Bağlanma Stilleri

Çocuk ile anne/bakım veren kişi arasında gelişen, yaşamın ilk sosyal ilişkisi olarak nitelendirilen bağlanma; tüm yaşam evrelerinde gözlemlenen, insan doğasının ayrılmaz bir parçasıdır. Bağlanmada duygusal, olumlu, karşılıklı bir ilişki söz konusudur (Şeker, 2009). Bağlanma davranışı Bowlby'e (1969) göre, ayırımına varılmış kişi ile bireysel olarak tercih edilen ve genellikle güçlü veya bilgili olarak algılanan kişinin yakınlığını elde etmek için yapılan tüm davranışlara verilen addır. Bebeğin emme, izleme, gülme ve ağlama davranışları, annenin tepkilerini korumak, aralarında bir bağ oluşturmak için doğuştan gelen davranışlardır. Bağlanma davranışı bebeğe önemli avantajlar sağlar ve onları anne/ bakıcıyla yakınlaştırarak tehlikelere karşı korunmasına yardımcı olur (Akt; Sümer ve Güngör, 1999a).

Bağlanma kuramını ilk ortaya atan John Bowlby'dir. 1950 yılında Londra'daki evsiz çocukların ruhsal sağlığı üzerine araştırmalar; Bowlby'nin bağlanma kuramını geliştirmesinde başlangıç noktası olmuştur. Bowlby'nin erkek çocukların annelerinden erken yaşta ayrılmalarının; ergenlik ve ileriki yaşlarda suç işleme oranını arttırdığını

belirtmiş ve anne/baba-çocuk iletişimini ön plana çıkartmıştır (Hazan ve Shaver, 1994). Bowlby'nin bağlanma kuramı ile ilgili ilk deneysel çalışmaları Londra Çocuk Danışma Kliniği'ndeki uyumsuz, sevgi eksikliği olan ve hırsızlığa yatkın hasta erkek çocuklardır. Bu hastaların durum incelemesinde Bowlby (1952), ayrılma ve anne eksikliği arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Bowlby'e göre böylesi çocukların asıl sorunu, yaşamlarının ilk yıllarında anne figürüne gerçek bir bağlanma oluşturma olanağından yoksun kaldıkları için sevmeyi başaramamalarıdır. Ayrıca, bir süre ebeveyni yanında normal bir çocukluk geçiren ancak daha sonra uzun süreli ayrılıklar nedeniyle acı çeken çocuklarda da aynı semptomları tespit edilmiştir (Bowlby, 1952). Bu incelemeler Bowlby'nin; bireyin gelişim sürecinde anne ile bebek arasındaki duygusal bağın önemine vurgu yapmasını sağlamıştır. Bu bağ herhangi bir nedenden dolayı koptuğunda, çocuk son derece ciddi problemler yaşamaktadır. Bowlby, zihinsel olarak sağlıklı büyümek için bebek ve küçük çocukların anneyle sıcak, yakın ve sürekli bir ilişki yaşaması gerektiği ve bu ilişkide doyum ve hazzın da yer almasının zorunlu olduğunu savunmuştur (Bowlby, 1952). Bowlby bağlanma kuramını oluştururken etolojik yaklaşım, nesne ilişkileri kuramı ve daha birçok teoriden etkilenmiştir.

Bağlanma sisteminin temel işlevleri bebeğin ilişki içindeki davranışlarında görülmektedir. Bebek herhangi bir nedenle korktuğunda ya da kendini tehdit altında hissettiğinde, bağlanma figürüne yakınlık arayışı içine girmektedir. Böyle zamanlarda bakıcı (bağlanma figürü), bebeğin rahatlamak ve kendisini tekrar güvende hissetmek için geriye dönebildiği bir güvence üssü işlevi görür. Bowlby'e göre, yakınlığı koruma, güvenli üs ve güvenli sığınak bağlanmanın üç tanımlayıcı özelliği ve bağlanma ilişkisinin üç temel işlevidir (Hazan ve Shaver, 1994). Bebek istediği yakınlığı sağlayamadığında ayrılığa karşı tepkiler geliştirmektedir. Bu tepkiler üç temel evrede

incelenmiştir: Bu tepkilerden ilki “ayrılık protestosu”dur. Bebek bakıcıdan ayrılığı ağlayarak, etkin bir şekilde bakıcıyı arama faaliyetlerine girerek ve başkalarının onu yatıştırma faaliyetlerini direnç göstererek protesto ederler. İkinci tepki ise, “umutsuzluk” tur. Bu kavram pasif oluşu ve net bir acıyı ve üzüntüyü ifade eder. Üçüncü tepki ise, yalnızca insanların başvurduğu bir sistem olan “bağlanmanın çözülmesi / kopma” dır. Bu durumda bebek anneye ilgi göstermez, ondan uzaklaşır, başka şeylerle ilgilenir (Hazan ve Shaver, 1987).

Bowlby’e göre anne ile tekrarlanan günlük deneyimler çocuğun zihninde annenin içsel temsillerini oluşturur. Annenin çocuğa verdiği tepkiler ve onun yakınlık isteğine karşı sergilediği davranışları bebek; bilişsel temsiller olarak kodlar. Bowlby’nin kuramında bilişsel temsiller içsel çalışan modeller olarak adlandırılmıştır (Onur, 2006). İçsel çalışan modeller, zor zamanlarda bağlanma figürünün bireye destek olacağına ve kişinin kendisinin bu figürle olan etkileşimine dair beklentilerini oluşturmaktadır. İçsel çalışan modeller kendilik modeli ve başkaları modeli olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Kendilik modeli, kişinin bağlanma figürü tarafından değerli görülüp görülmediğine ilişkin temsillerini içerirken; başkaları modeli, ihtiyaç anında ve bakım verenin yokluğunda bağlanma figürünün kim olacağına ve bu yeni bağlanma figürünün bir önceki kadar güvenilir olup olmadığına ilişkin temsilleri içermektedir. Örneğin, bakım veren tarafından reddedilen bir kişinin kendilik modelinde kendisini değersiz olarak görmesi söz konusu iken, ebeveyni tarafından desteklendiğini ve sevildiğini düşünen bir kişinin kendilik modelinde kendisini sevilen ve değer verilen bir kişi olarak görmesi söz konusudur (Bretherton, 1990). Bowlby erken dönemde oluşturulan içsel çalışan modellerin kişinin gelecekte diğer insanlarla olan ilişkilerinde de belirleyici rol oynayacağını belirtmiştir (Akyüz, 2009). Ainsworth (1985)’da Bowlby gibi

bağlanmanın duygusal bir bağ olduğunu söyler. Ainsworth (1985)'a göre bağlanma olabilmesi için kurulan ilişkilerdeki bağın duygusal olması, sürekli olması, ayrılmadan sonra stres yaşanması, tekrar bir araya gelindiğinde memnuniyet duyulması ve kayıpta yas yaşanması gerekmektedir. Ona göre bağlanma figürü asla tamamıyla başka bir bağlanma figürüyle değiştirilemez

2.3.1. Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma Davranışı ve Bağlanma Stilleri:

Bowlby'e göre bireyin yaşamı boyunca bağlanma; insanlarla ilişkilerine ve uyumuna etki ederek devam etmektedir (Şahin, 2006;18). Bu durum yapılan çeşitli araştırmalarla da ortaya çıkartılmıştır (Zimmermann ve Becker-Stoll, 2002).

2.3.2. Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma

Bebeklikten itibaren bağlanma davranışı görülmeye başlar. Yetişkin bağlanma figürünün varlığı bebekte güven ve rahatlık duygusunun oluşmasına yardım eder. Bağlanma figürleri bebeğin çevreyi keşfedebilmesi ve bu sayede bilişsel gelişimine olanak sağlamak için güvenli bir üs görevi görürler. Bağlanma figürü çevreyi keşfetme esnasında karşılaştıkları tehlikeler için güvenli bir sığınak oluşturur ve böylece çocuğun stres seviyesini düzenlerler. Bebek, çevreden bir tehdit algıladığında yetişkin bağlanma figürüyle bir yakınlık kurmak ve bu yakınlığı sürdürmek ister. Bebek, istediği zaman bağlanma figürüne dönebilecek olmanın verdiği güven ve rahatlıkla çevreyi keşfetmeye çalışır (Güngör, 2000).

Doğumdan itibaren bağlanma dönemler şeklinde gelişmekte ve devam etmektedir. Doğumdan hemen sonra; meme arama, başı döndürme, emme, yutma, yakalama, parmak emme, anneye yönelme, beslenme zamanını hissederek hazırlanma gibi davranışlarla bebek bağlanma figürü aramaya başlar. 3. Aydan itibaren bebeğin sosyal tepkileri daha seçici olmaya başlar ve yabancılara tepki vermezken tanıdıklarına

sosyal tepkiler vermeye başlarlar. Bebek yabancıları fark etmeye ve onlardan korkmaya başlar. 6. aydan sonra bağlanılan kişinin yokluğu bebeği rahatsız eder. Bebek bağlanılan kişinin yakınlığı konusunda daha hassastır. Emeklemeye başladıktan sonra bağlanılan kişiyi takip etmeye başlar. Uzaklaşma davranışı daha çok bağlanma objesini keşif yapmak için ayrılıp geri döndüğü, güvenli bir üs olarak kullandığı zaman görülür. Bu gibi durumlarda bakan kişinin yerinde durup durmadığını sık kontrol eder. Bu evrede çeşitli bağlanma nesnelere ile fiziksel temas artar. Bağlanma tam olarak altı ay ile yirmi dört ay arasında şekillenir. Bu dönemin ardından çocuk gerek birincil bakıcısıyla, gerek diğer insanlarla geliştireceği karmaşık yapıdaki ilişkilere girecektir (Karaboğa, 2011). Çocuk üç dört yaşlarına geldiğinde, bağlanma figürleriyle amaç yönelimli bir ortaklık geliştirir. Bilişsel yetiler geliştikçe, çocuk bağlanma figürünün amaç ve planlarını önceden tahmin eder, kendi amaç ve planlarına göre ayarlayarak bir anlaşma sağlayabilir. Dil gelişimi ile beraber çocuk kendini daha iyi ifade ederek, daha sağlıklı bir iletişim kurabilir. Artık çocuk için anneden ayrılmak daha fazla tolere edilebilir (Ainsworth, 1985).

Ainsworth ve arkadaşları, “Yabancı Durumu” olarak bilinen deneysel bir yöntemle Bowlby’nin kuramının temel sayıtlılarını sınamışlardır (Sümer ve Güngör, 1999). Bu yöntemde, 12-18 aylık küçük çocuklar sistemli olarak, kısa aralıklarla önce annelerinden ayrılır, sonra bir yabancı ile yalnız bırakılır ve son olarak tekrar anneleri ile bir araya getirilir. Bu yolla çocukların bağlanma sistemlerinin aktive edilmesi amaçlanmaktadır. Çocukların, ayrılma, yeniden birleşme ve yabancıyla yalnız kalma durumlarındaki tepkilerini göz önüne alarak Ainsworth ve arkadaşları, çocukları üç tip bağlanma stili içinde sınıflandırmışlardır (Bretherton,1992);

- Güvenli (secure) bağlanma

- Kaygılı/kararsız (anxious/ambivalent) bağlanma

Kaçınan (avoidant) bağlanma

Güvenli (Secure) olarak sınıflandırılan çocuklar bakıcıları ile beraberken istekli bir biçimde ortamı araştırma çabasına girmişlerdir. Bakıcının yokluğunda çok az kaygı tepkisi göstermişler, bakıcının ortama dönmesi üzerine onlarla yakın temas kurmak istemişler ve temas sonucunda kızgınlık göstermeksizin yatışmışlar daha sonra ortamı araştırmaya geri dönmüşlerdir.

Kaygılı- Kararsız (Anxious-Ambivalent) çocuklar çok az araştırma davranışı ortaya koymuşlardır. Bakıcılarının yokluğunda oldukça kaygılanmışlar, dönüşü üzerine de kolay yatışmamışlar ve bakıcılarına karşı yakınlık ve temas isteğine eşlik eden kızgınlık ve direnç içeren ikilemli tepkilerde bulunmuşlardır.

Kaçınan (Avoidant) çocuklar bakıcılarından ayrı oldukları sürece çok az stres belirtisi göstermişler, bakıcıları ile yakınlığı reddetmişler, Onlarla bir araya geldiklerinde bakıcılarından uzaklaşmışlar ve dikkatlerini ortama yöneltmişlerdir (Waters ve diğ., 2000).

2.3.3. Ergenlikte Bağlanma

Ergenlik döneminde bedensel ve zihinsel değişiklikler göz önüne alındığında, ergenlerin bağlanma davranışlarını ve ilgilerini ebeveynlerinden çok akranlarına yönlendirdikleri dolayısıyla bağlanma stillerinin de değişikliğe uğradığı görülür (Hamarta, 2004). Ergenlikteki bu değişimler sırasında, ergenin bebekken bakımını üstlenen bireylerle kurmuş olduğu bağlanma ilişkisi, çevreyi keşfetmesinde güvenli bir üs görevi görür. Ergenin ebeveyn figürlerinden akran gruplarına doğru yönelmesine rağmen, bebeklik dönemindeki bağlanma ilişkisi ergen için kalıcı ve güçlü bir etkiye sahiptir (Allen ve Land, 1999). Yeterliklerin artmasıyla ergenlik döneminde bağlanma

davranışları bebekliğe nazaran daha az görülür. Buna ek olarak bu dönemde bağlanma davranışları doğrudan fiziksel yakınlık aramaktan çok ihtiyaç duyulduğunda bağlanma figürüyle duyguları, kaygıları ve korkuları paylaşmak biçiminde ortaya çıkar (Damarlı, 2006).

Ergenlik aynı zamanda ben ve diğerleri arasındaki ayrımı fark etmede hızlı ilerlemenin olduğu bir dönemdir. Bu farkındalık ergenin bakıcılarıyla olan ilişkisinden farklı olan daha tutarlı bir benliğin oluşmasını sağlar. Bu da çocuklukta baskın olan ilişkilerde eylem odaklı benlik görünüşünden farklıdır. Çocukluk döneminde bağlanma ilişkisi tek yönlüdür. Çocuk bağlanma figürünün bakım ve ilgisine gereksinim duyar. Ergenlik dönemi ilişkilerde karşılıklılık ilkesinin geçerli olduğu ve ergenin de başkaları için güvenli bir üs olmaya başladığı dönemdir (Allen ve Land, 1999).

Ergen özerkliğini kazanmaya çalışırken ergenin diğer kişilerle olan ilişkilerinde aile ve ailesel ilişkilerin etkisi hala sürmektedir. Ailedeki güvenli çevre ve güvenli duygusal ilişkiler ergenin yüksek benlik saygısına sahip olmasını sağlar. Anne ve baba ile olumlu duygusal ilişkiler ergenin diğer kişilerle yeni olumlu yakın ilişkiler kurmasına yardımcı olur. Anne babayla güvenli ilişkiler kuramamış ergenler kendilerini seilmeye daha az layık gördükleri için diğer insanlarla ilişki kurmakta zorlanırlar. Bundan dolayı ilk bağlanma stilleri daha sonraki ergenlik dönemindeki ilişkinin niteliğini belirler (Allen, Hauser, Bell ve O'Conner, 1994; akt. Morsünbül,2005).

2.2.4 Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM)

Yetişkin bağlanma davranışlarını incelemede ileri sürülen bir diğer model Bartholomew ve Horowitz'in (1991) modelidir. Bowlby'nin içsel çalışan modelleri kapsamında yer alan benlik ve başkaları modeline her bir model için olumlu ve olumsuz yönler ekleyerek yetişkin bağlanma modellerini oluşturmuşlardır.

		BENLİK MODELİ (Bağımlılık/Kaygı)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	<p>Güvenli</p> <p>Yakınlık kurmada rahat ve özerk</p>	<p>Saplantılı</p> <p>İlişkilere takıntılı</p>
	Olumsuz (Yüksek)	<p>Kayıtsız</p> <p>Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt bağımlı</p>	<p>Korkulu</p> <p>Yakınlıktan korkan</p>

Şekil 3. Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli (Bartholomew ve Horowitz, 1991)

Modele göre birinci grup, kişinin kendisini değerli gördüğü ve başkalarını da duyarlı ve sevgi dolu olarak algıladığı güvenli bağlanma biçimidir. Hazan ve Shaver (1987) tarafından da güvenli bağlanma olarak tanımlanan bu boyutta, kişi kendi değerlerinin de farkında olarak başkalarıyla yakın ilişkiler içindedir; sıcak ve dengeli davranışlar sergiler. İkinci grup, kişinin kendisini değersiz olarak algılamak başkalarının değerli olduğuna dair düşüncelerini içeren saplantılı bağlanma biçimidir. Hazan ve Shaver'in (1987) kararsız saplantılı olarak tanımladığı, saplantılı bağlanma biçiminde kişi diğerlerinin düşüncelerine olduğundan fazla değer yükler, ilişkilerinde

dengeyi kuramaz ve gereksiz duygulanımlarda bulunur. Üçüncü grup, kişinin hem kendisini hem de başkalarını değerli görmediği korkulu-kaçınan bağlanma biçimidir. Hazan ve Shaver (1987) tarafından da kaçınan olarak tanımlanan bu boyutta kişi diğerlerinin onu reddedeceği korkusuyla onlardan uzaklaşır, kendisine ve başkalarına karşı güven duymaz. Dördüncü ve son grup ise kişinin kendisini değerli olarak görürken başkalarını değerli olarak görmediği, kayıtsız-kaçınan bağlanma biçimidir. Bu boyutta kişinin kendisine olan güveni üst düzeyde iken başkalarıyla olan ilişkilerini önemsiz olarak değerlendirir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Dolayısıyla güvenli bağlanma olumlu benlik ve olumlu başkaları; saplantılı bağlanma olumsuz benlik ve olumlu başkaları; korkulu-kaçınan bağlanma olumsuz benlik ve olumsuz başkaları ve kayıtsız kaçınan bağlanma olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modeline karşılık gelmiştir (Akyüz, 2009).

Bartholomew ve Horowitz (1991) geliştirdikleri bu dördümlü bağlanma modelinin kategorilerini aşağıdaki şekilde tanımlamaktadırlar:

Güvenli bağlanan kişilerin benlik saygıları yüksektir, mutlu bir yaşam sürerler, yakınlık kurmaktan rahatsız olmazlar ve yeterli otonomileri bulunmaktadır. Güvenli bağlanan bireylerin amacı yakın ilişkiler kurabilmektir, güvenliler daha yeteneklidir ve onların olumlu ve cana yakın tarzlarda iletişim örüntüleri vardır. Ayrıca kendiliklerini değerli ve sevilebilir algırlarken diğerleri de ulaşılabilir ve duyarlıdır.

Saplantılı bağlanma stili, saplantılı bağlanan bireyler kendiliklerini değersiz bulurlarken diğerlerini olumlu değerlendirmektedirler; bu yüzden diğerlerinin onayı ve kabulünü kazanmaya çalışırlar ve ilişkilerle aşırı meşgul olurlar. Bireyin kendine duyduğu saygının düşük olması/kendisini sevilmeye değer görmemesi ve diğer

insanların güvenilir olması/kendisinin gereksinimlerine duyarlı olacaklarına inanmaktadırlar.

Kayıtsız bağlanma stili olan kişiler, kendilerini değerli ve sevilebilir olarak değerlendirmenin yanı sıra, diğerlerine karşı olumsuz değerlendirmeleri bulunmaktadır. Bu stildeki kişiler, yakın ilişkilerden kaçınarak, hayal kırıklıklarına karşı kendilerini korumaktadırlar. Bağımsızlıklarını ve incinmezliklerini sürdürerek, güçlü olmaya çalışarak olumlu benlik algılarını devam ettirmek isterler. Bu bireyler çoğu zaman yalnız kalırlar. Bazen de yakın ilişkilere girdiklerinde sıkıntılıdırlar, genellikle tüm zamanını alışkanlık ve rutinleriyle doldururlar. Diğer insanların onlarla yakınlık kurmalarıyla ilgilenmezler.

Korkulu bağlanma stili, kendini değersiz hissetme ve sevilmeye layık görmeme duygusuyla diğerlerinin olumsuz, güvenilmez ve reddedici olarak algılanmasına yönelik beklentilerle birleşir. Bireyin kendisinin sevilmeye layık olmadığı ve başkalarının reddedici olduğu ile ilgili inançları vardır. Bu bağlanma stili olan kişiler diğerleriyle yakın bağlar kurmaktan kaçınarak, onlardan gelebilecek reddedilmeye karşı kendilerini korurlar.

Bartholomew ve Horowitz'in, tanımladığı yukarıdaki dörtlü bağlanma sistemindeki güvenli bağlanma stili Hazan ve Shaver'ın modeline benzemektedir. Saplantılı bağlanma stili de kaygılı/kararsız bağlanma stiline eşdeğerdir. Kaçınan bağlanma stili ise dörtlü bağlanma sisteminde korkulu ve kayıtsız olmak üzere ikiye ayrılarak genişletilmiştir (Akhunlar, 2010).

2.4. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, bu araştırmanın değişkenleri olan psikolojik sağlamlık, benlik kurgusu ve bağlanma stilleri ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Psikolojik Sağlamlıkla İlgili Araştırmalar

Psikolojik sağlamlık literatüründe boylamsal araştırmalar önemli bir yere sahiptir. Hem psikolojik sağlamlığın hem de psikolojik sağlamlıkla ilişkili olduğu düşünülen diğer değişkenlerin gelişimsel süreçte nasıl bir seyir izlediğini ortaya koymaları bakımından bu araştırmalar önem taşımaktadır.

Bu araştırmaların en önemlilerinden biri, Werner ve Smith tarafından, Kauai Adası 'nda, eğitim ve sosyo-ekonomik açıdan oldukça düşük düzeyde 614 çocuğun, 8 yaşından itibaren izlenmesiyle başlamıştır. Araştırmanın amacı doğum öncesi komplikasyonların ve zorlu yaşantıların bireyin gelişimine ve uyumuna olan etkisini incelemektir. Çocukların yaklaşık üçte biri yüksek risk altında; yoksulluk ve ailesel istikrarsızlıklar içinde büyümelerine rağmen, 18 yaşına geldiklerinde yeterli, güvenli ve yardımsever bireyler olmuşlardır. Geriye kalan üçte ikilik kısım içinde yer alan çocuklar da 32 yaşına geldiklerinde memnun edici düzeyde işlevsel davranışlar sergilemeye başlamışlardır. Araştırmacılar, yeterli birer birey olan bu çocukların aileleriyle iyi ilişkiler içinde olmaları, sağlık sorunları yaşamamaları, aktif, sosyal ve özerk olmaları, gibi koruyucu faktörlere sahip olduklarını belirtmişlerdir (Werner,1993).

Luthar (1991), çocukların strese rağmen sosyal yeterliliklerini sürdürmelerini sağlayan faktörleri belirlemeye çalışmıştır. 144 yoksul öğrenci üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, ego gelişiminin stresi dengeleyici , iç kontrol odağı ve sosyal becerilerin

ise strese karşı koruyucu faktörler olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Zekanın ise incinebilirlik sürecinde rol oynadığı ortaya çıkmıştır.

Bonnano ve arkadaşlarının (2006), Amerika’da 11 Eylül saldırılarına tanık olan 2752 kişiden oluşan geniş bir örnekleme gerçekleştirdiği araştırmada ise travma sonrası psikolojik sağlamlığın bu kişiler arasındaki yaygınlığı incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 11 Eylül saldırılarını izleyen 6 aylık bir süre içerisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; psikolojik sağlamlığın bu örneklem grubunda oldukça yaygın olduğu ortaya çıkmıştır. Erkek katılımcılarda psikolojik sağlamlığın yaygınlığı kadın katılımcılardan daha yüksek düzeyde bulunmuştur.

Ülkemizde psikolojik sağlamlıkla ilgili araştırmalar yakın zamanda artmakla birlikte sayı açısından hala çok yetersizdir.

Koruyucu faktörler ve yılmazlık özellikleri ile ilgili bir çalışma Özcan (2005) tarafından lise öğrencileri ile yapılmıştır. Bu çalışmada, lise öğrencilerinin sahip oldukları yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörlerin; ailelerin birliktelik-boşanmışlık durumu ve cinsiyet değişkeni ile ilişkisine bakılmıştır. Araştırmada anne-babası birlikte olan lise öğrencilerinin sahip olduğu yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler anne babası boşanmış olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyete göre ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Üniversite sınavına hazırlanan bireylerin psikolojik dayanıklılıklarını cinsiyet açısından inceleyen Oktan (2008), kızların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu çalışmada ayrıca problem çözme becerileri ve yaşam doyumu puanları yüksek olan katılımcıların psikolojik dayanıklılık puanlarının da yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada (Demirbaş, 2010), yaşamda anlam ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada, yaşamda anlamın alt boyutlarından yaşamda anlamın varlığı ve aranması ile psikolojik dayanıklılığın alt boyutlarından toparlanmaya yönelik kişisel güçlü yönler ve kendine yönelik olumlu değerlendirmeler arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Aydın (2010); üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile duygusal zeka ve umut arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu araştırmada duygusal zeka ve umut ile psikolojik dayanıklılık arasında olumlu bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca duygusal zeka ve umut değişkenlerinin psikolojik dayanıklılığı anlamlı düzeyde yordadıkları ortaya konulmuştur.

Lise öğrencilerine yönelik yapılan bir deneysel çalışmada (Ünüvar, 2012); Gerçeklik Kuramına Dayalı Psiko-Eğitim Programının uygulandığı öğrencilerin, psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı düzeyde artış olduğu tespit edilmiştir.

2.4.2. Benlik Kurgusu ile İlgili Araştırmalar

Benlik konusunda alanyazında çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda büyük ölçüde kültürler arası karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırmaların çoğunda ikili benlik ayrımı temele alınırken, son zamanlarda yapılan daha az sayıda çalışmada ise üçlü benlik yapısının araştırmalara konu olduğu görülmektedir.

Bond ve Forgas tarafından yapılan bir çalışmada (1984), Avustralyalı öğrencilerin Çinlilere göre özgürlüğe daha önem verdikleri, Çinlilerin de Avusturyalılara göre sosyal birliğe daha çok önem verdikleri gösterilmiştir .

Diğer bir çalışmada ise Latin Amerikalı gençlerin Avrupa kökenli Amerikalı gençlere göre ilişkisellik puanlarının (anababaya karşı daha olumlu tutumlarla gösterilen) yüksek, özerklik puanlarının ise düşük olduğu ortaya konulmuştur (Fuligni, Tseng ve Lam, 1999).

Lin ve Church (2004) Avrupa ve Çin kökenli Amerikalıları bireyci, ilişkiyel ve toplulukçu benlik açısından karşılaştırdıkları çalışmalarında bu gruplar arasında üç benlik kurgusu açısından fark olmadığını göstermişlerdir. Aynı çalışmada kadınların ilişkiyel ve bireyci benlik puanları, erkeklerin puanlarından daha yüksek bulunmuştur.

Noom, Dekovic ve Meeus (1999) ergenlerin özerklik, bağlanma ve psikolojik uyumları arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmalarında, özerkliğin anababaya bağlanma ile ilişkili olduğunu, bunların da psikolojik uyumu yordadığını göstermişlerdir.

Madson ve Trafimov (2001) ABD’de katılımcıların özel (private), toplulukçu ve allocentrik benlik puanlarını karşılaştırmışlardır. Araştırma sonunda katılımcıların hem bireyci, hem allocentrik benlik puanlarının toplulukçu benlik puanlarından daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte kadınların toplulukçu ve allocentrik benlik puanlarının erkeklerin puanlarından, erkeklerin özel benlik puanlarının kadınların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kashima ve arkadaşları (2005) Avustralya, İngiltere, ABD, Hong Kong, Japonya, Kore, Belçika ve Almanya’da üniversite öğrencilerinin benlik kavramlarındaki kültürel farklılıkları ele aldıkları araştırmalarında, bütün kültürlerde bireylerin kendilerini gruplarından bağımsız olarak, daha çok varoluşsal bir biçimde algılama eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Bununla birlikte Asyalı öğrenciler için gruplarının da eşit düzeyde önemli olduğu saptanmıştır.

Araştırmalarda da dikkati çeken bir başka nokta da; araştırmaların neredeyse tamamına yakınının üniversite öğrencileri üzerine yürütülmüş olmasıdır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda da aynı durum geçerlidir. Benlik, özellikle Kağıtçıbaşı’nın çalışmaları ışığında daha uzun zamandır ele alınan bir konu olmakla birlikte, konuya ilişkin alan araştırmalar görece daha yakın tarihlerde yoğunlaşmaktadır.

İmamoğlu (1998), üniversite öğrencilerinin benlik yapılarını incelediği çalışmada, katılımcıların hem bireyleşme hem de bütünleşme eğilimleri sergilediklerini, normatif kalıplaşmaya oranla özerkleşme, kopukluğa oranla ilişki kurma eğiliminde olduklarını saptamıştır.

İmamoğlu (2003) Türk üniversite öğrencilerinde bireyleşme ve ilişkililik boyutlarını incelediği bir başka çalışmada bu boyutlar arasında negatif yönlü ilişki olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına dayanarak bireyleşme ve ilişkililik boyutlarının karşıt değil birbirinden ayrı boyutlar olduğu ileri sürülmüştür.

Karakitapoğlu ve Aygün (2004) üniversite öğrencileri arasında benlik, kimlik ve duygusal iyilik konusunu incelediği çalışmasında benlik ve kimliğin en iyi betimleyicilerinin benliğin bağımsız ve ilişkisel-karşılıklı bağımlı alanları ile kimlik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Toplulukçu-karşılıklı bağımlılık alanı ise benliği çok daha az betimlemektedir. Beklentilerin tersine kadınlar erkeklerle karşılaştırıldığında kendilerini daha çok kişisel, daha az geleneksel terimlerle tanımlamışlardır.

Türkiye’de ergenlerin benlik kurguları üzerine araştırmalar yok denecek kadar azdır. Özdemir’in (2009) yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin ana babanın eğitim ve ailenin gelir düzeyi ile ergenlik döneminde özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu gelişimi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonucunda; cinsiyete ve sosyo ekonomik düzeye göre benlik kurgusu modellerinde farklılık

bulunmuştur. Ayrıca ana babaların çocuk yetiştirme durumlarına göre ergenlerin benlik kurgusu modellerinde farklılık bulunmuştur.

2.4.3. Bağlanma Stilleri İlgili Araştırmalar

Bağlanma stilleri konusunda hem yurtiçinde hem de yurtdışında çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Özellikle son zamanlarda yetişkin bağlanma stilleri konusunda araştırmalar ön plana çıkmıştır.

Hazan ve Shaver (1990) yaptıkları çalışmada, güvenli bağlananların kaygılı-dengesiz bağlanana göre daha yüksek özsaygıya sahip olduklarını, sosyal olarak hislerini daha fazla açığa vurabildikleri bulgusuna ulaşmışlardır.

Meyers (1998) yaptığı araştırmada yetişkinlikte bağlanma stilleriyle kişisel yetkinlik, psikolojik huzursuzluk, benlik saygısı ve savunma stillerini içeren duygu ve kaygılarla baş etmeyle ilgili kişisel özellikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre güvenli bağlanmış bireylerin, kaçınan ve kaygılı bağlanan bireylere oranla daha yüksek derecede kişisel yetkinlik ve daha düşük derecede psikolojik huzursuzluk gösterdikleri bulunmuştur.

Markiewicz, Doyle ve Brendgen (2001), yaptıkları çalışmada; ergenlerin anne babalarının evlilik kalitesini algılamaları, annelerinin kişiler arası ilişkilere girme düzeyleri ile ergenlerin anne-babalarına bağlanmalarının arkadaşlık ilişkileri ve sosyal işbirliği ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucu; ergenlerin ana babalarının evlilik kalitesini algılamalarının ve annelerinin kişiler arası ilişkiler kurmadaki başarılarına yönelik algılarının, ana babalarıyla ve arkadaşlarıyla kurdukları iletişimin kalitesini etkilediğini ortaya koymuştur.

Sund ve Wichstrom'in (2002), güvensiz bağlanan ergenler için depresyonun bir risk faktörü olup olmadığını araştırdıkları çalışmada güvensiz bağlanma ile depresyon belirtileri arasında manidar bir ilişki bulunamamıştır.

Karavasilis, Doyle ve Markiewicz (2003), yaptıkları araştırmada orta çocukluk ve ergenlikte anne-çocuk bağlanmasının kalitesi ve anne-baba stili arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, güvenli bağlanma ile otoriter ana- baba stili arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. İhmalkâr ana-baba stilinin ise kaçınan bağlanmayı yordadığı ortaya konulmuştur.

Löker (1999) yaptığı araştırmada, ergenlerde ana baba ve arkadaş bağlılığının sosyal ve duygusal yalnızlık üzerindeki ayrıştırıcı etkisini incelemiştir. Yapılan araştırma göre, arkadaşlara ve anne-babaya bağlılık düzeyleri; algılanan benlik, algılanan fiziksel çekicilik düzeyleri ile pozitif yönde yüksek ilişkili bulunmuştur ve fiziksel semptomlar, sosyal yalnızlık ve duygusal yalnızlık değişkenleri ile bireylerin anne-babalarına ve arkadaşlarına bağlılık düzeyleri arasında negatif yönde ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Sümer ve Güngör (1999) yaptıkları araştırmada, üniversite öğrencilerinin anne ve babalarından algıladıkları çocuk yetiştirme stilleri (otoriter, açıklayıcı-otoriter, izin verici-şımartan ve izin verici-ihmalkâr) ile bağlanma stilleri, temel benlik boyutları, yakın ilişkilerde davranış örüntüleri ve aile ve arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Anne ve babadan algılanan kabul-ilgi ve sıkı denetim-kontrol boyutlarının çaprazlanmasından elde edilen çocuk yetiştirme stillerinin araştırmada yer alan psikolojik sonuç değişkenleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Sümer (2006), yaptığı araştırmada, ergenlikte ana baba tutum ve davranışlarının bağlanma kaygısındaki rolünü incelemiştir. Araştırmasını liseli ergenler ve anne babaları ile yapmıştır. Araştırma sonucunda hem anne hem de babaların çocuk yetiştirme tutumlarının ergenlerin bağlanma örüntüsünü etkilediğini saptamıştır.

Çelen ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada (2008) çocuk ve annenin bağlanma düzeyleri ile çocuk anne etkileşim örüntüleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, çocuğun ebeveyn davranışlarını algılama şeklinin güvenli ya da güvensiz bağlanma stilleri geliştirmesinde önemli olduğu saptanmıştır.

Türkiye’de, üniversite öğrencileri arasında yapılan, yetişkin bağlanma stillerinin stresle başa çıkma yolları ile ilişkisini araştıran bir çalışmada ise; güvenli bağlanma özelliği gösteren öğrencilerin, problem odaklı başa çıkma yollarını daha fazla kullandığı belirtilmiştir. Ayrıca güvenli bağlanma özellikleri gösteren öğrencilerin, aktif olarak planlama ve problem çözme yollarını kullanıldığı görülmüştür. Korkulu bağlanma özelliği gösteren öğrencilerin ise daha fazla kaçınma odaklı başa çıkma tarzları kullandığı, korkulu bağlanmanın, kaçınma ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Terzi ve Çankaya, 2009)

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin çözümü ve yorumlanması ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, lise öğrencilerinin benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin psikolojik sağlık düzeylerini yordayıcı rollerini ve lise öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin, benlik kurgularının ve bağlanma stillerinin çeşitli bağımsız değişkenler açısından incelendiği ilişkisel ve nedensel tarama modelinde bir çalışmadır.

3.2. Çalışma Grubu

2012–2013 eğitim öğretim yılında Diyarbakır İl Merkezindeki liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında 870 öğrenciden bilgi toplanmıştır. Ancak bu araştırmanın amaçlarına bağlı olarak çeşitli risk faktörleri belirlenmiştir. Bu risk faktörlerinden herhangi birisini işaretleyen öğrenci çalışma grubuna dahil edilmiştir. Bu risk faktörleri; düşük gelir, kenar mahallede yaşamak, kalabalık aile içerisinde bulunma olarak belirlenmiştir. Düşük gelir düzeyi 0-1100 TL olarak belirlenmiştir. Düşük gelir düzeyi belirlenirken Türk-iş, Bem-Bir-Sen ve TÜİK'in 2013 yılı Şubat ayı raporlarında belirttikleri açlık ve yoksulluk verileri baz alınmıştır. Çalışma grubuna dahil edilen tüm öğrenciler Diyarbakır'ın kenar mahallelerinde yaşayanlardan oluşmuştur. Kalabalık aile ise 7 kardeş ve yukarısı belirlenmiştir. Araştırma kapsamında veri toplanan öğrencilerden 63'ü ölçükleri eksik doldurduğu için; 26'sı ise verilerinde uç değerler işaretlediği için; 15'i ise belirlenen risk gruplarından birisine girmediği için çalışmadan çıkarılmıştır. Bu araştırmanın analizleri, geriye kalan 764 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

2012–2013 eğitim öğretim yılında Diyarbakır İl Merkezindeki liselerde öğrenim görmekte olan öğrencilerden ölçüt örnekleme yolu ile seçilen 378 kız(%49.5), 386 erkek(%50.5) olmak üzere toplam 764 öğrenci bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Grubun yaşları 14 ile 22 arasında değişmekte ve yaş ortalaması 16,95'tir.

3.3. Çalışma Grubu Özellikleri-Betimsel İstatistikler

Çalışma grubunu oluşturan lise öğrencilerinin bağımsız değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne - baba eğitim durumuna) göre dağılımları tablolar halinde verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda araştırma örnekleme alınan lise öğrencilerinin cinsiyete ilişkin dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.1 Lise Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	378	49,5
Erkek	386	50,5
Toplam	764	100

Yukarıdaki tablo incelediğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Kızlar örneklemin %49,5'ini (N=378) oluştururken erkekler örneklemin %51,5'ini (N=386) oluşturmaktadır.

Tablo 3.2'de araştırma örnekleme alınan lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine ilişkin dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.2 Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	N	%
9. sınıf	102	13,4
10. sınıf	207	27,1
11. sınıf	362	47,4
12. sınıf	93	12,2
Toplam	764	100

Tablo 3.2 incelendiğinde öğrencilerin %13,4'ünün (N=102) 9.sınıf; 27,1'inin (N=207) 10. sınıf; % 47,4'ünün (N=362) 11. Sınıf; %12,2'sinin (N=93) 12. sınıfa devam ettikleri görülmektedir. Çalışma grubunun %74,5'inin 10 ve 11. sınıf yani ara sınıfta öğrenim gören öğrencilerden oluştuğu anlaşılmıştır.

Tablo 3.3'te Araştırma örnekleme alınan lise öğrencilerinin kardeş sayılarına ilişkin dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.3 Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısına İlişkin Veriler

	Kardeş Sayısı	N	%
Kardeş Sayıları	1-3	98	12,8
	4-6	381	49,9
	7 ve yukarı	285	37,3
	Toplam	764	100

Tablo 3.3 incelendiğinde araştırma örnekleme alınan lise öğrencilerinin %12,8'inin (N=98) 1-3 kardeş oldukları, %49,9'unun (N=381) 4-6 kardeş oldukları ve %37,3'ünün (N=285) 7 ve yukarı kardeş oldukları belirlenmiştir.

Tablo 3.4'te Araştırma örnekleme alınan lise öğrencilerinin anne-baba eğitim durumuna ilişkin dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.4 Lise Öğrencilerinin Anne-Baba Eğitim Durumuna İlişkin Veriler

	Ana-Baba Eğitim Durumu	N	%
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	458	59,9
	Okuryazar	86	11,3
	İlkokul	173	22,6
	Ortaokul	39	5,1
	Lise	6	0,8
	Üniversite	2	0,3
	Toplam	764	100
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	103	13,5
	Okuyazar	82	10,7
	İlkokul	320	41,9
	Ortaokul	160	20,9
	Lise	91	11,9
	Üniversite	7	0,9
	Toplam	764	100

Tablo 3.4 incelendiğinde araştırma örneklemine alınan lise öğrencilerinin anne eğitim durumlarına göre dağılımları; %59,9'unun (N=458) okur – yazar olmadığı, %11,3'ünün (N=86) okuryazar olduğu, %22,6'sının (N=173) İlkokul mezunu, %5,1'inin (N=39) Ortaokul mezunu, %0,8'inin (N=6) Lise mezunu, %0,3'ünün (N=2) Üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin baba eğitim düzeylerine göre dağılımları ise, %13,5'inin (N=103) okur – yazar olmadığı, %10,7'sinin (N=82) okuryazar olduğu, %41,9'unun (N=320) İlkokul mezunu, %20,9'unun (N=160) Ortaokul mezunu, %11,9'unun (N=91) Lise mezunu, %0,7'sinin (N=7) Üniversite mezunu şeklindedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak amacıyla üç ölçek ve kişisel bilgi formundan oluşan bir ölçme aracı bataryası oluşturulmuştur. Lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerini ölçmek için WestEd ve California Eğitim Müdürlüğü tarafından 1999 yılında geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Özcan (2005) tarafından yapılan 36 maddeden oluşan Yılmazlık Değerlendirme Ölçeği (Resilience and Youth Development Module); öğrencilerin benlik kurgularını tespit etmek amacı ile Kağıtçıbaşı tarafından geliştirilen 20 sorudan oluşan “Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri; öğrencilerin bağlanma stillerini tespit etmek amacıyla Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen; Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçeye uyarlanan 17 maddeden oluşan İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire) ve çalışma grubu ile ilgili sosyo-demografik değişkenler ile ilgili verileri toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu, lise öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre durumlarını belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda cinsiyet, yaş, sınıf, öğrenim gördüğü okulun ismi, yaşanılan mahalle, kaç yıldır Diyarbakır merkezinde yaşadığı, anne- baba eğitim durumu, kardeş sayısı ve ailenin gelir düzeyi gibi soruları içeren toplam 10 bulunmaktadır.

3.4.2. Yılmazlık Değerlendirme Ölçeği

Yılmazlık Değerlendirme Ölçeği (Resilience and Youth Development Module), WestEd ve California Eğitim Müdürlüğü tarafından 1999 yılında geliştirilmiş ve lise öğrencileri için Türkçeye uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Özcan (2005) tarafından yapılmıştır.

Ölçek olumlu ergen gelişimi ile ilişkilendirilen çeşitli içsel ve dışsal (bireysel ve çevresel) koruyucu faktörleri betimlemek ve ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçekte, 17 özelliğin ölçüldüğü 56 madde vardır. Her özellik üç maddeyle ölçülmektedir ve bu ölçek dördümlü Likert tipi derecelendirme ölçeğidir. Ölçekte dışsal ve içsel koruyucu özellikler ölçülmektedir.

Özcan; ölçeğin geçerlik çalışmalarında faktör analizinden yararlanmıştır. Madde faktör yük değeri .45'in altında kalan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Faktörlerin alfa güvenilirlik dereceleri .60'ın altında olanlar da ölçekten çıkarılmıştır. Böylece ölçekte madde sayısı 36'ya düşmüştür. Maddelerin içerikleri ve ölçeğin aslındaki ölçülen özellikler dikkate alınarak faktörler isimlendirilmiştir Ölçekte aslında her özellik 3 maddeyle ölçülürken, Türkçe uyarlamasında bazı özellikler 2 maddeyle ölçülmüştür. Ölçek 8 faktörlüdür. Birinci faktör olan toplumdaki koruyucu ilişkiler ve yüksek

beklentiler altı maddeden (7, 8, 9, 10, 11, 12), ikinci faktör olan ailedeki koruyucu ilişkiler yüksek beklentiler ve anlamlı katılımlar için olanaklar yedi maddeden (30, 31, 32, 33,34, 35, 36), üçüncü faktör olan okuldaki koruyucu ilişkiler ve yüksek beklentiler altı maddeden (1, 2, 3, 4, 5, 6), dördüncü faktör olan arkadaş grubundaki koruyucu ilişkiler üç maddeden (27, 28, 29), beşinci faktör olan öz-yetkinlik ve öz-farkındalık beş maddeden (17, 18,19, 25, 26), altıncı faktör olan empati üç maddeden (20, 21, 23), yedinci faktör olan amaçlar ve özlemler üç maddeden (13, 14, 24), sekizinci faktör üç maddeden olan problem çözme (15, 16, 22) oluşmaktadır..Bu ölçek bir dörtlü derecelendirme ölçeğidir: (1) Tamamen doğru değil, (2) Birazcık doğru, (3) Çok doğru, (4) Oldukça çok doğru. Ölçekte her özellikten alınan ortalama puan değerlendirilirken; 2'nin altı düşük; 2 ile 3 arası orta; 3 ve üzeri yüksek kabul edilmektedir (Özcan, 2005).

Yılmazlık Değerlendirme Ölçeğinin bu araştırma için iç tutarlık Cronbach Alpha ile hesaplanmış ve .88 olarak bulunmuştur.

3.4.3 Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri

Katılımcıların benlik kurgusunu ölçmek için Kağıtçıbaşı (2007) tarafından geliştirilen “Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri” kullanılmıştır. Ölçek ailede özerk benlik, ailede ilişkisel benlik ve ailede özerk- ilişkisel benlik olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Katılımcılardan ölçekteki 22 maddenin her birine ne ölçüde katıldıklarını “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” seçeneklerinden oluşan beşli dereceleme ölçeğinde işaretleyerek belirtmeleri istenmektedir. Yanıtların analizinde maddelerden olumlu olanlar için belirtilen seçenekler sırayla 5, 4, 3, 2, ve 1; olumsuz olanlar ise sırayla 1, 2, 3, 4, ve 5 olarak kodlanmıştır. Ölçeğin ailede ilişkisel benlik boyutu ilişkisel benlik kurgusunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu alt ölçekteki dokuz madde psikolojik ve maddi açıdan

kişinin ailesiyle olan yakın ilişkisini ölçmektedir. Örnek olarak “Kendimi aileme gönülden bağlı hissederim” maddesi verilebilir. Yine dokuz maddeden oluşan ailede özerk benlik boyutu özerk benlik kurgusunu ölçmeyi amaçlamaktadır (Özdemir ve Çok, 2011).

Buradaki maddeler kişinin ailesiyle olan ilişkisinde özerklik düzeyini ölçmektedir. Örnek olarak “Kendimi ailemden bağımsız hissederim” ve “Ailemin düşündüğü gibi düşünmek zorunda değilim” maddeleri verilebilir. Ailede özerk-ilişkisel benlik boyutu olan son boyut özerk-ilişkisel benlik kurgusunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu alt ölçekteki dört madde kişinin ailesine olan bağlılığını ve özerklik düzeyini bir arada ölçmektedir. Örnek madde olarak “Bir kimse kendisini ailesine hem duygusal olarak bağlı, hem de özgür hissedebilir” maddesi verilebilir. Özgün ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması üniversite öğrencileri ile yapılmıştır. Ölçeğin üniversite öğrencileri ile yapılan güvenirlik çalışması sonuçlarına göre iç tutarlılık katsayısı ailede ilişkisel benlik, ailede özerk benlik ve ailede özerk- ilişkisel benlik boyutları için sırasıyla .84, .84 ve .77 olarak verilmiştir.

Ölçeğin lise öğrencileri için güvenirlik ve geçerliği Özdemir ve Çok (2011) tarafından yapılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizinde 2 madde daha çıkartılmış ve 20 maddelik ölçek elde edilmiştir. Formun faktör yapısının lise öğrencilerinden oluşan örnekleme doğrulanıp doğrulanmayacağını belirlemek üzere yapılan DFA sonucu modelin yeterli düzeyde uyum gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin güvenirlik göstergesi olan iç tutarlık ise Cronbach Alpha ile hesaplanmış ve ailede özerk benlik kurgusu boyutu için .69, ailede ilişkisel benlik kurgusu boyutu için .77, ailede özerk ilişkisel benlik kurgusu boyutu için ise .73 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada cronbach alpha ; ailede özerk benlik kurgusu boyutu için .63, ailede ilişkisel

benlik kurgusu boyutu için .66, ailede özerk ilişkisel benlik kurgusu boyutu için ise .65 olarak bulunmuştur.

3.4.4. İlişki Ölçekleri Anketi

Araştırmada çalışma grubunun bağlanma stillerini ölçmek amacı ile Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen Relationship Scales Questionnaire'in Türkçe'ye uyarlanması geçerlilik ve güvenilirliği Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. İÖA'nın alt ölçeklerine ait iç tutarlılık katsayıları .27 ile .61 arasında değişmektedir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliğinde elde edilen bağlanma stilleri arasındaki korelasyonlar .54 ile .78 arasında değişmektedir. Ölçeğin faktör yapısı incelendiğinde, birinci faktörün varyansın % 43'ünü, ikinci faktörün ise % 33'ünü açıkladığı görülmektedir. Birinci faktörde güvenli ve korkulu bağlanma stili, ikinci faktörde ise kayıtsız ve saplantılı bağlanma stili yer almaktadır. Ölçek 17 maddeden oluşmakta yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk ve benzerlerini ve bağlanma stillerini tanımlamayı amaçlamaktadır.

İlişki Ölçekleri anketinde 17 madde 4 bağlanma stili için kullanılmaktadır. Bu bağlanma stilleri; güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma, saplantılı bağlanmadır. Korkulu bağlanmayı ifade eden sorular (1,4,9,14); kayıtsız bağlanmayı ifade eden sorular (2,5,12,13, 16); güvenli bağlanmayı ifade eden sorular (3,7,8,10,17); saplantılı bağlanmayı ifade eden sorular (6,11,15,18)'dir. Ölçekteki her madde 1-7 arasında puan değerliği almaktadır. Ölçekte yer alan bir madde (5. madde) 18. madde olarak aynen girilir. Çünkü hem saplantılı hem de kayıtsız bağlanma stili için kullanılmaktadır. Ölçekteki ters maddeler (7, 17, 18) maddelerdir (Sümer ve Güngör, 1999). Güvenli bağlanma boyutu dışındaki faktörlerde puan artışı sağlıklı bağlanmayı işaret etmektedir. Ölçekten toplam puan elde edilmemekte, faktör puanları

değerlendirilmektedir. Dört bağlanma stilini yansıtan sürekli puanlar bu stilleri ölçmeyi hedefleyen maddelerin toplanmasından ve bu toplamın her bir ölçekteki madde sayısına bölünmesinden elde edilmektedir. Böylece alt ölçeklerden alınabilecek puanlar 1 ila 7 arasında değişebilmektedir. Bu yolla elde edilen sürekli puanlar katılımcıları bağlanma stilleri içerisinde gruplandırmak için de kullanılmaktadır. Gruplandırma sürecinde her bir katılımcı, en yüksek puana sahip olduğu bağlanma kategorisine atanmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999).

Bu araştırma kapsamında ilişki ölçekleri anketinin güvenilirliği için her bir alt boyutun cronbach alpha değerleri hesaplanmıştır. Buna göre güvenli bağlanma alt ölçeği için .37 ile; korkulu bağlanma alt ölçeği için .53; saplantılı bağlanma alt ölçeği için .61 ve kayıtsız bağlanma alt ölçeği için ise .52 olarak bulunmuştur.

3.5. İşlem Yolu

Araştırmanın problemlerine yanıt bulmak amacı ile “Kişisel Bilgi Formu”, “Yılmazlık Değerlendirme Ölçeği”, “Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri” ve “İlişki Ölçekleri Anketi”nden oluşan ölçme aracı bataryası çeşitli liselerde bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulama için gerekli izinler alındıktan sonra sınıflara girilmiş, öncelikle yönerge verilmiş ve gönüllü olan öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Her bir uygulama yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin toplanmasından sonra, Yılmazlık Değerlendirme Ölçeği, Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçekleri, İlişki Ölçekleri Anketi, ve Kişisel Bilgi Formu’ndan toplanan verilerin işlenmesi ve yorumlanması için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programı kullanılmıştır. Ham veriler

öncelikle bu programa aktarılmış ve analize hazır hale getirilmiştir. Daha sonra ise SPSS programı kullanılarak analizler yapılmıştır. Verilerin analizi için “İlişkisiz Örneklemeler İçin t-Testi” ve “İlişkisiz Örneklemeler İçin Tek Faktörlü ANOVA” analizleri ve “Çoklu Regresyon” analizlerinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen araştırma problem cümlelerine yönelik analiz ve bulgular sıra ile verilerek tablolar yardımı açıklanmıştır.

4.1. “Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeyleri Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Kardeş Sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?”

Araştırmanın yukarıda verilen alt problemine yönelik t-testi ve varyans analizleri yapılmış ve bulgular tablolar şeklinde verilerek açıklanmıştır.

4.1.1 “Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Cinsiyete Göre İncelenmesi”

Araştırmaya katılan öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre *t*- testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1 Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Cinsiyete göre t- testi Sonuçları

Sağlamlık Düzeyi	Grup	N	Ort	Ss	Sd	t	p
Sağlamlık	Kız	378	108.82	15.58	762	2.136	.033*
	Erkek	386	106.41	15.60			

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinde cinsiyete göre kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu bulgusuna ulaşılmıştır [$t(762) = 2.136, p < 0.05$]. Kız öğrencilerin psikolojik sağlamlık puanlarının ($\bar{X} = 108.82$), erkek öğrencilerin psikolojik sağlamlık puanlarına ($\bar{X} = 106.41$) göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.2 “Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Sınıf Düzeylerine Göre İncelenmesi”

Araştırmaya katılan öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin sınıf düzeylerine göre ANOVA testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.2 Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Sınıf Düzeyine göre ANOVA Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Sağlık	9	102	105.91	15.35				
	10	207	105.99	15.54	3,	1.897	.129	----
	11	362	108.70	15.39	760			
	12	93	108.76	16.78				

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. [$F_{(3-760)} = 1.897, p > .05$]. Çalışma grubunun psikolojik sağlık puanları sınıf düzeylerine göre; 9. Sınıf öğrencileri ($\bar{X} = 105.91$), 10 sınıf öğrencileri ($\bar{X} = 105.99$), 11. Sınıf öğrencileri ($\bar{X} = 108.70$) ve 12. Sınıf öğrencileri ($\bar{X} = 108.76$), düzeyindedir. Buna göre çalışma grubunun psikolojik sağlık puanları sınıf düzeyine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.1.3 “Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre İncelenmesi”

Lise öğrencilerinin Psikolojik Sağlık düzeylerinin kardeş sayısına göre Anova Sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.3 Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin kardeş sayısına göre Anova Testi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Sağlık	1-3	98	109.75	14.60				
	4-6	379	106.57	15.49	2,	2.053	.129	----
	7 ve yukarı	285	108.31	16.09	759			

Tablo 4.3 incelendiğinde lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur [$F_{(2-759)}= 2.053$, $p>.05$]. Buna göre 1-3 kardeş olanlar ($\bar{X}=109.75$), 4-6 kardeş olanlar ($\bar{X}=106.57$) ve 7 ve yukarı kardeş olanlar($\bar{X}=108.31$) ortalama puana sahiptirler. Buna göre en yüksek puana 1-3 kardeş olanlar sahip olmasına rağmen istatistiksel olarak psikolojik sağlamlık puanlarının kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2. “Lise öğrencilerinin benlik kurguları; cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?”

Araştırmanın yukarıda verilen alt problemine yönelik t-testi ve varyans analizleri yapılmış ve bulgular tablolar şeklinde verilerek açıklanmıştır.

4.2.1 “Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Alt boyutlarından Aldıkları Puanlar”

Tablo 4.4 Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Alt Boyutlarından Aldıkları puanlar

Benlik Kurguları	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>
Özerklik	764	16.22	4.85	6	30
İlişkisel	764	33.25	5.39	8	40
Özerk İlişkisel	764	15.84	2.89	4	20

Tablo 4.4 incelendiğinde, araştırmaya katılan lise öğrencilerinin özerk benlik ortalaması 16.22; standart sapması 4.85; minimum 6; maksimum 30, İlişkisel benlik ortalaması 33.25; standart sapması 5.39; minimum 8; maksimum 40, Özerk ilişkisel benlik ortalaması 15.84; standart sapması 2.89; minimum 4; maksimum 20 olarak bulunmuştur.

Araştırma örneklemini oluşturan lise öğrencilerinin benlik kurgusu alt boyutları incelendiğinde en yüksek ortalamanın ilişkisel benlik modelinde ($\bar{X} = 33.25$); daha sonra özerk benlik modelinde ($\bar{X} = 16.22$) ve en düşük puan ortalamasının da özerk-ilişkisel benlik modelinde ($\bar{X} = 15.84$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2.2 “Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Cinsiyete Göre İncelenmesi”

Lise öğrencilerinin benlik kurgularının cinsiyete göre t-testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.5 Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Cinsiyete göre t- testi Sonuçları

Benlik Kurguları	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss.	Sd	t	p
Özerk Benlik	Kız	378	15.47	4.55	762	-4.277	.000**
	Erkek	386	16.95	5.02			
İlişkisel Benlik	Kız	378	34.14	4.98	762	4.558	.000**
	Erkek	386	32.39	5.63			
Özerk İlişkisel Benlik	Kız	378	16.33	2.60	762	4.699	.000**
	Erkek	386	15.36	3.08			

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde lise öğrencilerinin benlik kurgularının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan t-testi sonuçlarında, cinsiyete göre anlamlı fark bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin özerk benlik modelinde [$t_{(762)} = -4.277, p < 0.01$], anlamlı fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X} = 16.95$) kız öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X} = 15.47$) daha yüksektir. Buna göre özerk benlik modelinde erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

Lise öğrencilerinin ilişkisel benlik modelinde [$t_{(762)} = 4.558, p < 0.01$], anlamlı fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X} = 34.14$)

erkek öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X}=32.39$) daha yüksektir. Buna göre ilişkisel benlik modelinde kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

Lise öğrencilerinin özerk-ilişkisel benlik modelinde [$t_{(762)}=-4.558, p<0.01$], anlamlı fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin puan ortalamaları ($\bar{X}=16.33$) erkek öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X}=15.36$) daha yüksektir. Buna göre özerk-ilişkisel benlik modelinde kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

4.2.3 “Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi”.

Lise öğrencilerinin benlik kurgularının sınıf düzeylerine *Anova testi* sonuçları aşağıdaki gösterilmiştir.

Tablo 4.6 Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Sınıf Düzeyine göre Anova testi Sonuçları

Benlik Kurguları	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Özerk Benlik	9	102	15.16	4.91		7.892	.000**	9-12
	10	207	15.62	4.64	3,			10-12
	11	362	16.36	4.77	760			11-12
	12	93	18.15	5.02				
İlişkisel Benlik	9	102	31.76	5.75		4.168	.006**	
	10	207	33.00	5.28	3,			9-11
	11	362	33.59	5.39	760			9-12
	12	93	34.16	4.88				
Özerk İlişkisel Benlik	9	102	14.22	3.40		14.160	.000**	9-10
	10	207	15.87	2.89	3,			9-11
	11	362	16.08	2.68	760			9-12
	12	93	16.58	2.50				

* $p<.05$ ** $p<.01$

Lise öğrencilerinin benlik kurgularının sınıf düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Anova test sonuçlarında, sınıf düzeylerine göre anlamlı fark bulunmuştur.

Buna göre lise öğrencilerinin özerk benlik boyutunda sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır [$F_{(3-760)}= 7.892, p<.001$]. Bu farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu saptamak amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre 12. sınıfta bulunan öğrencilerin özerk benlik modelinden aldıkları puanların ($\bar{X} = 18.15$) 9 sınıfta bulunan öğrencilerin aldıkları puanlardan ($\bar{X} =15.16$), 10. sınıfta bulunan öğrencilerin aldıkları puanlardan ($\bar{X} =15.62$)ve 11. Sınıfta bulunan öğrencilerin aldıkları puanlardan ($\bar{X} =16.36$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Lise öğrencilerinin ilişkisel benlik boyutunda sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır [$F_{(3-760)}= 4.168, p<.005$]. Bu farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu saptamak amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu analiz sonucuna göre 9. sınıfta bulunan öğrencilerin ilişkisel benlik modelinden aldıkları puanların ($\bar{X} = 31.76$) 11 sınıfta bulunan öğrencilerin aldıkları puanlardan ($\bar{X} =33.59$), 12. sınıfta bulunan öğrencilerin aldıkları puanlardan ($\bar{X} =34.16$) anlamlı düzeyde daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Lise Öğrencilerinin özerk-ilişkisel benlik boyutunda sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır [$F_{(3-760)}= 14.16, p<.001$]. Bu farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu saptamak amacıyla Tukey HSD testi yapılmıştır. Bu analiz sonucuna göre 9. sınıfta bulunan öğrencilerin özerk-ilişkisel benlik modelinden aldıkları puanların ($\bar{X} = 14.22$) 10. sınıfta bulunan öğrencilerin aldıkları puanlardan ($\bar{X} =15.87$), 11. sınıfta bulunan öğrencilerin aldıkları puanlardan ($\bar{X} =16.08$) ve 12.sınıfta bulunan öğrencilerin aldıkları puanlardan ($\bar{X} =16.58$) anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2.4. “Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Kardeş Sayılarına Göre İncelenmesi”

Lise öğrencilerinin benlik kurgularının kardeş sayılarına göre Anova testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.7 Lise Öğrencilerinin Benlik Kurgularının Kardeş Sayılarına Göre Anova Testi Sonuçları

Benlik Kurguları	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Özerk Benlik	1-3	98	16.18	5.37	2,759	.441	.644	----
	4-6	379	16.07	4.74				
	7 ve üstü	285	16.43	4.83				
İlişkisel Benlik	1-3	98	33.23	5.59	2,759	.122	.885	----
	4-6	379	33.34	5.34				
	7 ve üstü	285	33.14	5.41				
Özerk İlişkisel Benlik	1-3	98	15.73	3.28	2,759	.165	.848	----
	4-6	379	15.89	2.78				
	7 ve üstü	285	15.79	2.91				

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde; lise öğrencilerinin benlik kurgularının kardeş sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Anova testi sonuçlarında, kardeş sayılarına göre benlik kurgusu modellerinin anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

4.3 Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri; cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve anne baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın yukarıda verilen alt problemine yönelik t-testi ve varyans analizleri yapılmış ve bulgular tablolar şeklinde verilerek açıklanmıştır.

4.3.1 “Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar”

Lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin alt boyutlarından aldıkları puanlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.8 Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Alt Boyutlarından Aldıkları Puanlar

Bağlanma Stilleri	<i>N</i>	\bar{X}	<i>Ss</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>
Güvenli bağlanma	764	17.65	7.78	5	35
Korkulu bağlanma	764	17.10	5.87	4	28
Kayıtsız bağlanma	764	23.82	6.72	5	35
Saplantılı bağlanma	764	14.64	5.68	4	28

Yukarıdaki tablo incelendiğinde; araştırmaya katılan lise öğrencilerinin güvenli bağlanma ortalaması 17,65; standart sapması 7,78; minimum 5; maksimum 35, korkulu bağlanma ortalaması 17,10; standart sapması 5,87; minimum 4; maksimum 28, kayıtsız bağlanma ortalaması 23,82; standart sapması 6,72; minimum 5; maksimum 35, saplantılı bağlanma ortalaması 14,64; standart sapması 5,68; minimum 4; maksimum 28 olarak bulunmuştur.

Çalışma gurubunu oluşturan lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin alt boyutlarını incelendiğinde en yüksek ortalamanın kayıtsız bağlanma stilinde ($\bar{X} = 23.82$) daha sonra güvenli bağlanma stilinde ($\bar{X} = 17.65$) daha sonra korkulu bağlanma stilinde ($\bar{X} = 17.10$) en düşük puan ortalamasının saplantılı bağlanma stilinde ($\bar{X} = 14.64$) olduğu görülmüştür.

4.3.2 Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin cinsiyete göre t-testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.9 Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Cinsiyete göre t- testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss.	Sd	t	p
Güvenli bağlanma	Kız	378	18.32	8.02	762	2.346	.019*
	Erkek	386	17.00	7.49			
Korkulu bağlanma	Kız	378	18.19	5.76	762	5.186	.000**
	Erkek	386	16.03	5.78			
Kayıtsız bağlanma	Kız	378	24.19	6.87	762	1.497	.135
	Erkek	386	23.46	6.55			
Saplantılı bağlanma	Kız	378	14.08	5.84	762	-2.697	.007**
	Erkek	386	15.18	5.47			

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde; lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan t-testi sonuçlarında, cinsiyete göre anlamlı fark bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin güvenli bağlanma stilinde [$t_{(762)} = 2.346, p < .05$], kız öğrenciler lehine farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X} = 18.32$) erkek öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X} = 17.00$) anlamlı derecede farklı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Korkulu bağlanma stilinde [$t_{(762)} = 5.186, p < .01$] kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X} = 18.19$) erkek öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X} = 16.03$) anlamlı derecede farklı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Saplantılı bağlanma stilinde [$t_{(762)} = -2.697, p < .01$] erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkek öğrencilerin puan ortalamalarının ($\bar{X} = 15.18$) erkek öğrencilerin puan ortalamalarından ($\bar{X} = 14.08$) anlamlı derecede farklı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

4.3.3 “Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Kardeş Sayısına İncelenmesi”

Lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin kardeş sayılarına göre Anova testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.10 Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Kardeş Sayılarına Göre Anova testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Güvenli bağlanma	1-3	98	17.55	8.53	2,759	.021	.979	----
	4-6	379	17.70	7.60				
	7 ve üstü	285	17.61	7.77				
Korkulu bağlanma	1-3	98	17.08	5.90	2,759	.891	.411	----
	4-6	379	17.37	5.73				
	7 ve üstü	285	16.76	6.05				
Kayıtsız bağlanma	1-3	98	23.11	6.70	2,759	.939	.391	----
	4-6	379	24.10	6.36				
	7 ve üstü	285	23.69	7.17				
Saplantılı bağlanma	1-3	98	13.53	5.77	2,759	2.223	.109	----
	4-6	379	14.76	5.56				
	7 ve üstü	285	14.88	5.77				

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde; lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin kardeş sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Anova test sonuçlarında, lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

4.3.4 “Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Sınıf Düzeyine Göre İncelenmesi”

Lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin sınıf düzeyine göre Anova testi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.11 Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Sınıf Düzeyine Göre Anova Testi Sonuçları

Bağlanma Stilleri	Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Güvenli bağlanma	9	102	19.15	8.16	3,760	1.473	.221	----
	10	207	17.52	8.49				
	11	362	17.41	7.24				
	12	93	17.27	7.67				
Korkulu bağlanma	9	102	16.14	5.85	3,760	1.456	.225	----
	10	207	16.96	6.07				
	11	362	17.28	5.84				
	12	93	17.76	5.49				
Kayıtsız bağlanma	9	102	22.82	7.18	3,760	2.202	.087	----
	10	207	23.39	6.51				
	11	362	24.03	6.59				
	12	93	25.05	7.01				
Saplantılı bağlanma	9	102	15.45	5.36	3,760	2.366	.070	----
	10	207	15.15	5.67				
	11	362	14.35	5.60				
	12	93	13.73	6.17				

* $p < .05$ ** $p < .01$

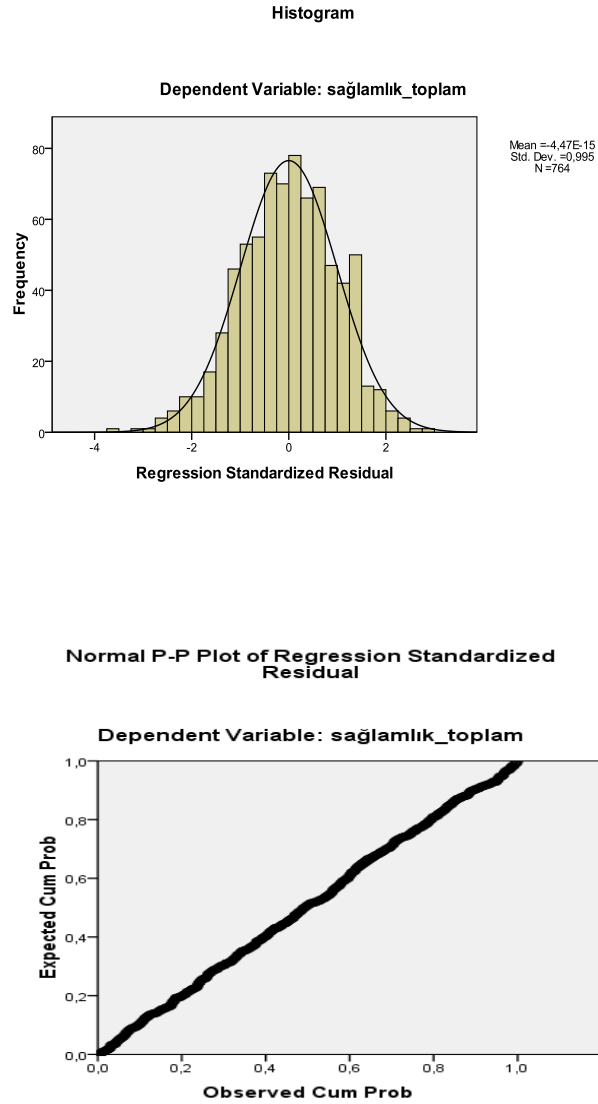
Yukarıdaki tablo incelendiğinde; lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan Anova test sonuçlarında, lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

4.4 “Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin benlik kurguları ve bağlanma stilleri psikolojik sağlamlık düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?”

4.4.1 “Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgularının ve Bağlanma Stillerinin İncelenmesi”

Araştırmanın bu değişkeni için regresyon analizi uygulanması gerektiği için öncelikle regresyon analizi için gerekli olan normallik ve doğrusallık varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığı incelenmiş olup sonuçları aşağıda verilmiştir

Grafik-1 Normallik Dağılımı

Yukarıdaki grafiklerden anlaşıldığı gibi araştırmaya konu olan bağımlı değişken psikolojik sağlamlık puanlarının normal dağılım özelliklerine uygun bir dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerinin benlik kurguları ve bağlanma stillerinin psikolojik sağlık düzeyleri ile ilişkisine bakılmış olup sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.12 Lise Öğrencilerinin Benlik Kurguları ve Bağlanma Stilleri İle Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişki

		Psikolojik Sağlık Düzeyi
Özerk Benlik	r	-.148
	p	.000**
	n	764
İlişkisel Benlik	r	.375
	p	.000**
	n	764
Özerk İlişkisel Benlik	r	.151
	p	.000**
	n	764
Korkulu Bağlanma	r	.149
	p	.178
	n	764
Kayıtsız Bağlanma	r	.078
	p	.052
	n	764
Saplantılı Bağlanma	r	-.060
	p	.099
	n	764
Güvenli Bağlanma	r	-.011
	p	.771
	n	764

* $p < .05$ ** $p < .01$

Yukarıdaki tablo incelendiğinde lise öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyleri ile bağımsız değişkenlerden olan benlik kurgularının tümü arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre psikolojik sağlık düzeyi ile benlik kurgularından ilişkisel benlik en güçlü düzeyde olumlu yönde (0.375; $p < .01$) korelasyon bulunmuştur. Lise öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyleri ile özerk ilişkisel benlik (0,151; $p < .01$) arasında ise pozitif yönde anlamlı korelasyon bulunmuştur. Lise öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyleri ile özerk benlik

arasında en düşük düzeyde ve negatif yönde anlamlı (-14.8; $p < .01$) korelasyon bulunmuştur.

Bunun yanında lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri ile bağlanma stillerinin alt boyutları arasında anlamlı ilişki ve yeterli düzeyde korelasyon bulunamamıştır. Bu yüzden regresyon modeline bağlanma stilleri dahil edilmemiş, regresyon analizi benlik kurguları ile yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerinin benlik kurgularının psikolojik sağlamlık düzeylerini yordamasına ilişkin çoklu regresyon analizi yapılmış olup sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.13 Benlik Kurgusunun Psikolojik Sağlamlık Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	69.320	4.699	-	14.753	.000**	-	-
Özerk Benlik	-.212	.112	-.066	-1.890	.059	-.148	-.068
İlişkisel Benlik	.990	.102	.341	9.688	.000**	.375	.332
Özerk İlişkisel Benlik	.557	.184	.103	3.029	.003**	.151	.0109
R= 0,392		R ² = .153					
F= (5,49) = 45,89		p = .000*					

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 4. 13'deki regresyon analizi sonuçları incelendiğinde lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri ile özerk benlik, ilişkisel benlik ve özerk ilişkisel benlik arasında anlamlı ilişki olduğu anlaşılmaktadır ($r = 0,39$, $r^2 = 0,15$, $p < .01$)

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre lise öğrencilerinin benlik kurgularının psikolojik sağlamlık düzeylerinin anlamlı yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p < .01$). Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre (β) lise

öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerini yordayan değişkenler önem sırasına göre birinci sırada ilişkisel benlik (.34), ikinci sırada özerk ilişkisel benliğin (.103) yer aldığı anlaşılmaktadır. Özerk benliğin (.066, $p > .05$) ise anlamlı düzeyde modele katkısının olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Benlik kurgularından ilişkisel benlik ve özerk ilişkisel benliğin birlikte lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin %15 düzeyini ($R^2 = .153$) açıkladığı anlaşılmaktadır. Bu da benlik kurgusunun psikolojik sağlamlık düzeyinin önemli yordayıcısı olduğunu göstermektedir.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1 TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırma sürecinde toplanan veriler üzerinde yapılan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular diğer araştırma sonuçları ile tartışılmış ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ayrıca araştırma bulguları ve yapılan tartışmalar ışığında eğitimcilere, ebeveynlere ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Bu araştırma kapsamında lise öğrencilerinin benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri üzerindeki yordama düzeyi incelenmiştir. Ayrıca lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık, benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve kardeş sayısı değişkenlerine göre farklılaşma gösterip göstermediği ile ilgili sorulara yanıt aranmıştır.

1- Bu araştırma kapsamında **cinsiyete göre** lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri, benlik kurguları ve bağlanma stilleri karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmada lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyete göre kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre kız öğrencilerin psikolojik sağlamlık puanları erkek öğrencilerin puanlarından daha yüksektir. Psikolojik sağlamlık düzeyinin hangi cinsiyette daha fazla görüldüğüne ilişkin araştırma bulguları farklılık göstermektedir. Aktay (2010) ve Oktan (2008)'in yaptıkları çalışmalarda da kız öğrencilerin daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Werner (1993) de yaptığı boylamsal çalışmada cinsiyeti psikolojik sağlamlıkla alakalı bir faktör olarak ele almış ve kızların erkeklere

oranla; daha güvenli ilişkiler kurduklarını, özerk olduklarını, benlik saygısına sahip olduklarını, kendilerine daha güvenli olduklarını, empati kurabildiklerini, yardım aldıklarını, iletişimde daha güvenilir olduklarını, diğerlerini daha iyi anladıklarını ve problem çözmede daha başarılı olduklarını belirtmiştir. Bu durum, kızların erken yaşlarda ergenliğe girmeleri, buna bağlı olarak aile içinde daha erken sorumluluk almaya dönük yetiştirilmeleri, aile ile daha yakın ilişkiler kuruyor olmaları ve sorunlarıyla başa çıkabilmede daha açık bir tavır sergileyerek sosyal destek sağlamada daha becerikli olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Kızların yüksek psikolojik sağlamlık düzeyine sahip olmalarını; erkeklerin psikolojik sıkıntılardan, aile anlaşmazlığı, doğum öncesi ve doğum incinmelerinden ve tüm risk faktörlerinden kadınlardan daha çok etkilendikleri yönünde açıklayan araştırmacılar da bulunmaktadır. (Benard, 1993; Garnezy, 1993) Bununla beraber literatürde cinsiyete göre anlamlı fark bulunmayan araştırmalarda mevcuttur (Özcan (2005; Terzi, 2008).

Lise öğrencilerinin benlik kurgusu modellerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında; erkeklerin kızlara göre özerk benlik kurgusu düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuç literatür ile aynı yöndedir (Cross ve Madson, 1997; Cirhinlioğlu, 2006). Erkeklerin özerklik puanlarının yüksek olmasının ailelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Bunun yanında ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusunun kızlar arasında erkeklerden daha yaygın olduğunu göstermektedir. Bu durum literatürdeki çalışmalarla (Ercan, 2008; Özdemir, 2009; Kashima, vd., 1995; Triandis, vd., 1995) aynı yöndedir. Kızların ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgularının yüksek çıkması kızların sosyoduygusal ve kişilerarası yönelim açısından geleneksel cinsiyet rolü toplumsallaştırma uygulamalarının bir sonucu olabilir (Gilligan, 1982). Bu bulgu kızların aileleri ve

başkaları ile ilişkiselliklerinin ve bağlılıklarının yüksek olduğunu gösteren birçok araştırma bulgusu ile benzerlik gösterirken (Rastogi ve Wampler, 1999), Karakatipoğlu-Aygün'ün (2004) kadınların kendilerini geleneksel terimlerden çok kişisel terimlerle ifade ettiklerini gösteren araştırma bulgusuyla farklılık göstermektedir. Kız ve erkekler arasındaki bu fark kadınların geleneksel Türk kültüründe önemli olan değerleri ve rolleri içselleştirmeleri ile açıklanabilir.

Bu araştırma sonucuna göre lise öğrencilerinin güvenli ve korkulu bağlanma stilleri kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık gösterirken, saplantılı bağlanma stilinde ise erkek öğrenciler lehine bir farklılık görülmektedir. Kayıtsız bağlanma stilinde ise cinsiyete göre anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Kız öğrencilerin güvenli bağlanma düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olması kızların erkeklere oranla daha çok olumlu bağlılık geliştirdiği şeklinde söylenebilir. Oysa Bartholomew ve Horowitz (1991) ve Sümer ve Güngör (1999b) ise erkeklerin kayıtsız bağlanma düzeylerinin kızlardan daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Konu ile ilgili olarak Konyalıoğlu (2002), ve Büyükşahin (2001) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında güvenli bağlanma cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak literatürde cinsiyete göre bağlanma stillerinin farklılaşmadığını gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Gezer, 2001; Haigler ve diğ.,1995). Sonuç olarak literatürde bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaştığına dair tutarlılık bulunmamaktadır.

2- Bu araştırma kapsamında lise öğrencilerinin **sınıf düzeyine göre** psikolojik sağlamlık düzeyleri, benlik kurguları ve bağlanma stilleri karşılaştırılmıştır.

Çalışmada lise öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeyleri ve bağlanma stilleri sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemiştir.

Onur (2006) yaptığı çalışmada bağlanma stillerinin sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Zihinsel temsiller, bağlanma ilişkilerini oluşturan temel yapı taşlarıdır. Zihinsel temsiller benliğe ve başkalarına ilişkin olmak üzere iki temel bileşenden meydana gelir. Bowlby bu zihinsel temsilleri durağan ve değişime açık olmayan sistemler olarak tanımlamıştır (Şeker, 2006). Bu kuramsal bilgiye göre sınıf değişkeninin bağlanma stilleri ile anlamlı bir ilişkisinin olmaması beklenen bir sonuçtur.

Bu araştırmada; sınıf düzeyine göre lise öğrencilerinin benlik kurgularının farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Buna göre tüm benlik kurgusu modellerinde 12. Sınıfa devam eden lise öğrencilerinin puanları daha alt sınıflardaki öğrencilerin düzeyine göre daha fazla olmuştur. Bu durumu, 12. Sınıf itibari ile ergenliğin sonuna yaklaşılması ve ergenin düşünce dünyasının netleşmesinin sağladığını düşündürmektedir. Cırhinoğlu da yaptığı çalışmada (2006) üniversite 1. Sınıfta okuyan öğrencilerin 4. Sınıf öğrencilerine göre daha fazla bağlaşıklık benlik yapısına sahip olduklarını orta koymuştur.

3- Bu araştırma kapsamında lise öğrencilerinin **kardeş sayılarına göre** psikolojik sağlık düzeyleri, benlik kurguları ve bağlanma stilleri karşılaştırılmıştır.

Araştırmaya göre kardeş sayısının lise öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerini farklılaşdırmadığı tespit edilmiştir. Bahadır'ın (2009) yaptığı çalışmada da çekirdek aile ile geniş aile yapısına sahip olan öğrencilerin psikolojik sağlık puan ortalamalarına bakıldığında, iki aile yapısına göre psikolojik sağlık puan ortalamalarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu durum çekirdek aile yapısına sahip olan ailelerin, akrabalarıyla bağlarını koparmadıkları ve onlardan destek almaya

devam ettikleri için aile üyelerinin psikolojik sağlıklarının olumsuz yönde etkilenmediği ve çekirdek yapının bu yönüyle geniş aile yapısından ayrılmadığını düşündürmektedir. Xu ve diğ. (2007)'nin yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir

Araştırmamıza göre lise öğrencilerinin benlik kurguları kardeş sayısına göre farklılaşmamıştır. Başka çalışmalarda da kardeş sayısına göre benlik kurgularını inceleyen bir bulguya rastlanılmamıştır.

Bu çalışmada lise öğrencilerinin bağlanma stilleri de kardeş sayısından etkilenmemiştir. Keler (2008) çalışmasında; güvenli bağlanma alt boyutunda; kardeşi olmayan ve bir kardeşi olan liseli ergenlerin, iki kardeşi olanlarınkinden daha yüksek puanlara sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kardeş sayısının artması ile birlikte sağlıklı bağlanma stillerinin artması beklenmektedir. Güvenli bağlanmada ebeveynin çocuğa yakın ilgi ve alaka göstermesi beklenir. Ailede sık doğumla birlikte çocuk sayısının artması ebeveynin çocuklarına gösterdiği ilginin azalmasına neden olmaktadır. Bu durum çocuklarda bağlanma sorunları yaşanma sıklığını arttırabilmektedir (Keskin, 2007).

4- Yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre lise öğrencilerinin bağlanma stillerinin psikolojik sağlık düzeyleri arasında anlamlı ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada bağlanma stilleri ile psikolojik sağlık arasında ilişki olmadığına dair sonuçlara rağmen; ergenlik döneminde, gelişimsel olarak ortaya çıkabilecek problemlerle ya da olumsuz yaşantılarla başa çıkabilmesi aynı zamanda bireyin bağlanma stili ile de ilgili gözükmektedir (Svanberg, 1998). Yapılan çalışmalarda güvenli bağlanan bireylerin psikolojik sağlıklarının daha yüksek olduğu ve güvenli bağlanmanın koruyucu faktör olabileceğine dair çalışmalara rastlanmaktadır (Karreman,

ve Vingerhoets, 2012). Güvenli bağlanma örüntüsünde benliğe ve başkalarına ilişkin olumlu bir algı söz konusudur. Güvenli bağlanan kişiler özgüveni, özsaygısı yüksek; kendisini sevmeye değer aynı şekilde diğerlerini de kabul edici algılama eğilimindedirler. Araştırmamızda güvenli bağlanma stili ile psikolojik sağlamlık arasında bir ilişki çıkmamasına rağmen güvenli bağlanma stilinin psikolojik sağlamlığın yordayıcılarından olabileceği düşünülmektedir.

5- Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre lise öğrencilerinin benlik kurgularının psikolojik sağlamlık düzeylerini anlamlı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları liseli öğrencilerin benlik kurgularından özerk ilişkisel ve ilişkisel benlik ile psikolojik sağlamlık arasında olumlu yönde ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Benlik kavramının içeriğinden hareketle, gerçekleştirilen çok sayıdaki araştırma, benlik kavramının farklı yönleri olduğunu göstermiştir. Literatürde özellikle benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasında çok sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Olumlu benlik saygısı psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak kabul edilmektedir. (Dumont ve Provost, 1999; Kararımak ve Çetinkaya, 2011). Benlik sosyal etkileşimler sonucu oluştuğu ve sosyal bir konumda bulunduğundan sosyal bir yapıdır (Kağıtçıbaşı, 2010). Bunun yanında benlik kurgusu bireyin duygu, düşünce ve davranış biçimlerini etkileyen ve bireye yol gösteren yapılardan birisidir ve sosyo-kültürel etmenleri ve değerleri de içermektedir (Markus ve Kitayama, 1991). Dolayısı ile benlik kurgusunun psikolojik sağlamlık kavramını yordaması beklenmektedir.

Araştırmamızda lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri ile özerk benlik arasında negatif yönde anlamlı; ilişkisel benlik ve özerk ilişkisel benlik arasında ise pozitif yönde anlamlı korelasyon bulunmuş ve bu iki benlik modelinin psikolojik

sağlamlığı anlamlı ve güçlü düzeyde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır. İlişkisel benlik kurgusu; bütünleşme, toplumsal birlik, toplumsal destek ve yakınlıkla ilişkilidir (Özdemir, 2009). İlişkisel benliğin güçlü biçimde psikolojik sağlamlığı yordamasının; araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin içerisinde yaşadıkları sosyal yapıda; aile içi ilişkilere, akrabalık ilişkilerine ve toplumsal bağlara atfedilen değerler çok fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Özerk-ilişkisel benlik boyutunun psikolojik sağlamlığı ilişkisel benlik kurgusuna göre daha az yordadığı anlaşılmıştır. Bu durum lise öğrencilerinin içerisinde yaşadıkları sosyo kültürel ortamda “bireyciliğin” yerine “toplulukçu” özelliklerin ön planda olmasından kaynaklanmış olabilir. Bunun yanında çalışma grubu kenar mahalle ve çevresinde yaşamını sürdürdüğü için; özerklik yerine ilişkiselliği ön planda tutmuş olabilir. Özerk benlik modelinin, psikolojik sağlamlığı yordamaması; çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin özerkliği yalnızlık veya toplumdan dışlanmışlık şeklinde yorumlamalarından kaynaklanmış olabilir. Araştırma sonuçları doğu kültüründe özerklik ve bireycilik yerine ilişkisellik ve toplulukçuluğun ön planda olduğunu gösteren araştırmalarla aynı yöndedir (Markus ve Kitayama, 1991; Singelis ve diğ., 1995). Doğu kültüründe temel dinamik, bireyin kendisini diğerleri ile birlikte ve daha büyük bir bütünün parçası olarak algılamasıdır. Bireyler, kendi amaçları karşısında grup amaçlarına öncelik verirler ve bu yönde davranış eğilimi gösterirler (Triandis, 1999).

5.2 SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada lise öğrencilerinin benlik kurguları ve bağlanma stillerinin psikolojik sağlamlıklarını yordama düzeyleri; bunun yanında psikolojik sağlamlık benlik kurguları ve bağlanma stillerinin demografik değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi,

kardeş sayısı) açısından anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

- Araştırma sonucuna göre benlik kurgusu modellerinden özerk benlik ile psikolojik sağlamlık arasında negatif yönde anlamlı; ilişkisel benlik ve özerk ilişkisel benlik ile psikolojik sağlamlık arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Araştırmanın bağımsız değişkeni olan benlik kurgusu modelleri ile araştırmanın bağımlı değişkeni olan psikolojik sağlamlığı anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bunun yanında bağlanma stilleri ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı bulunmuştur. Kız öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Bunun yanında lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin sınıf düzeyine ve kardeş sayısına göre farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Araştırmaya göre lise öğrencilerinin benlik kurguları cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Buna göre erkek öğrencilerin özerk benlik puanları kız öğrencilerden göre daha yüksektir. İlişkisel benlik ve özerk ilişkisel benlik kurgularında ise kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Sınıf düzeyine göre 12. Sınıfa devam eden öğrencilerin her üç benlik kurgusunda da diğer sınıflara devam eden öğrencilere göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Lise öğrencilerinin benlik kurgularının kardeş sayısına göre anlamlı farklılaşmadığı tespit edilmiştir.
- Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Buna göre lise öğrencilerinin güvenli bağlanma ve korkulu bağlanma stillerinde kız öğrencilerin daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Saplantılı bağlanma stilinde ise erkek öğrencilerin daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Kayıtsız bağlanma stilinde erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasında herhangi bir fark bulunamamıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında yapılan yorum ve tartışmalara dayalı olarak bazı öneriler getirilmiştir.

- Bu araştırmada benlik kurgusu modellerinden ilişkisel benlik ve özerk ilişkisel benlik modelleri psikolojik sağlamlığın önemli birer yordayıcısı olarak bulunmuştur. Bireylerde psikolojik sağlamlık düzeyini artırmak için hazırlanan müdahale programlarında ve bireylere sunulan danışmanlık hizmetlerinde, ilişkisel benlik ve özerk ilişkisel modellerini ön plana çıkaran etkinliklerin bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Ebeveynlerin ve eğitimcilerin ergenlerin; ilişkisel ve özerk ilişkisel benlik kurgularını destekleyici tutumlar göstermesinin psikolojik sağlamlık düzeylerine etkisinin olumlu olabileceği düşünülmektedir.
- Bu araştırma lise öğrencilerine yönelik yapılmıştır. Bu araştırmanın değişkenleri olan psikolojik sağlamlık, benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin tüm eğitim kademelerinde ve çeşitli demografik değişkenlerle ilişkisine dönük çalışmalar yapılmasının, bu yeterlilikleri etkileyen faktörler konusunda daha iyi fikir edinilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

- Bu araştırma kapsamında bağlanma stillerinin psikolojik sağlık düzeylerini yordamadığı bulunmuştur. Buna rağmen bireyin bebeklikten itibaren geliştirdiği güvenli bağlanmanın bireyi koruyan faktörlerden birisi olabileceği düşünülmektedir. Bu değişkenlerin farklı örneklem grupları ile tekrar test edilmesinin olumlu olabileceği düşünülmektedir.
- Bireylerdeki psikolojik sağlık, benlik kurgusu ve bağlanma stilleri gibi özelliklerinin zaman içindeki gelişiminin, ve bu gelişime olumlu ya da olumsuz etki eden faktörlerin daha iyi anlaşılabilmesi açısından boylamsal araştırmaların yapılması yararlı olabilir.
- Bu araştırma Diyarbakır ilinde ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerini inceleyerek alanyazında bir ilk olmuştur. Terörden en çok etkilendiği düşünülen çalışma grubunun psikolojik sağlık düzeylerine etkileyen farklı değişkenlerin incelenmesinin Güneydoğu gençliği için bir kazanç olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. (1985). Attachments across the life span. *Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 61(9), 792-812.
- Akhunlar, M.,N.(2010). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Uyum Süreçleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Allen, J. P., ve Land, D. (1999). *Attachment in adolescence*. Handbook of Attachment Theory, Research and Clinical Applications. New York: Guilford Press.
- Aydın, B. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zeka Ve Umut Düzeyleri İle Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Bahadır, E.(2009). *Sağlıkla İlgili Fakültelerde Eğitime Başlayan Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başak, B., E. (2012). *Düşük Gelirli Ailelerden Gelen Üniversite Öğrencilerinin Öz Duyarlık, Sosyal Bağlılık Ve İyimserlik İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bartholomew , K. ve Horowitz, L.(1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-241.
- Benard, B. (1993). Fostering resiliency in kids. *Educational Leadership*, 51(3), 44-48.

- Bonanno, G. A., Galea, S., Bucciarelli, A., ve Vlahov, D. (2006). Psychological Resilience After Disaster New York City in the Aftermath of the September 11th Terrorist Attack. *Psychological Science*, *17*(3), 181-186.
- Bond, M.H. and Forgas, J.P.(1984). Linking person perception to behavior intention acrosscultures: the role of cultural collectivism. *Journal of Cross Cultural Psychology*, *15*(3), 337–352.
- Bond, M. H., & Smith, P. B. (1996). Cross-Cultural Social And Organizational Psychology. *Annual Review Of Psychology*, *47*(1), 205-235.
- Bowlby, J. (1952). *Maternal care and mental health: A report prepared on behalf of the World Health Organization as a contribution to the United Nations programme for the welfare of homeless children*. Geneva:World Healt Organization.
- Bretherton, I. (1990). Communication patterns, internal working models, and the intergenerational transmission of attachment relationships. *Infant Mental Health Journal*, *11*(3), 237-252.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental psychology*, *28*(5), 759-775.
- Brewer, M. B., ve Gardner, W. (1996). Who Is This" We"? Levels Of Collective Identity And Self Representations. *Journal Of Personality And Social Psychology*, *71*, 83-93.
- Coleman, J., & Hagell, A. (Eds.). (2007). *Adolescence, risk and resilience: Against the odds* (Vol. 3). John Wiley & Sons.
- Cross, S. E. & Madson, L. (1997). Models Of The Self: Self-Construals And Gender. *Psychological Bulletin*, *122*(1), 5-37.

- Cross, S. E. & Hardin, E. E., ve Gercek-Swing, B. (2011). The What, How, Why, And Where Of Self-Construal. *Personality And Social Psychology Review*, 15(2), 142-179.
- Cüceloğlu, D. (1999). *İnsan Ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*. Remzi Kitabevi.
- Damarlı, Ö. (2006), *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik-kavramı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dumont, M. & Provost, M. A. (1999). Resilience in adolescents: Protective role of social support, coping strategies, self-esteem, and social activities on experience of stress and depression. *Journal of youth and adolescence*, 28(3), 343-363.
- Ercan, H. (2008). *Genç Yetişkinlerin Aşk Biçimleri Ve Benlik Tipleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fonagy, P., Steele, M., Steele, H., Higgit, A. & Target, M. (1994). The Emmanuel Miller memorial lecture: The theory and practice of resilience. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35, 231-257.
- Fraser, M. W., Richman, J. M. & Galinsky, M. J. (1999). Risk, protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social practice. *Social Work Research*, 23, 129-208.
- Fulingi, A.J., Tseng, V. & Lam, M.(1999). Attitudes toward family obligations among American adolescents with Asian, Latin American, and European backgrounds. *Child Development*, 70, 1030-1044.

- Garnezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56, 127-136.
- Gezer, Z., Ü. (2001). *The Relationship Between Attachment Styles Of Adolescents and their family environments*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development* (Vol. 326). Harvard University Press.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 28(3), 114-126.
- Glantz, M. D., & Sloboda, Z. (2002). Analysis and reconceptualization of resilience. In *Resilience and development*, 109-126.
- Güngör, D. (2000). *Bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin kuşaklara aktarımında ana babalık stillerinin rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi.: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürkan, U. (2006). *Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Haigler, V.F., Day, H.D. & Marshall, D.D. (1995). Parental attachment and gender-role identity. *Sex Roles*. 33 (3/4), 203-220.
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerindeki Bazı Değişkenlerin (Benlik Saygısı, Depresyon Ve Saplantılı Düşünme) Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

- Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process, *J Pers Soc Psychol*, 52(3), 511-524.
- Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. *Psychology Inquiry*, 5, 1-22.
- Herrman, H., Stewart, D. E., Diaz-Granados, N., Berger, E. L., Jackson, B., & Yuen, T. (2011). What is resilience?.. *La Revue canadienne de psychiatrie*, 56(5), 258-265.
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 132(1), 95-105.
- İmamoğlu, E. O. (2003). Individuation and Relatedness: Not: Opposing but Distinct and Complementary. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 129 (4), 367-402.
- İmamoğlu, O. & Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2004). Self-construals and values in different cultural and socioeconomic contexts. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 130(4), 277-306.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Özerk-ilişkisel benlik: Yeni bir sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11, 36-44.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context Implications for self and family. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 36, 4, 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Ç., ve Öztürk, Ş. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Karremen, A. & Vingerhoets, A. J. (2012). Attachment and well-being: The mediating role of emotion regulation and resilience. *Personality and Individual*

Difference,53, 821-826.

- Kashima, Y., & Kashima, E. S. (1988). Individual differences in the predictions of behavioral intentions. *The Journal of Social Psychology*, 128(6), 711-720.
- Kashima, Y., Yamaguchi, S., Kim, U., Choi, S. C., Gelfand, M. J., & Yuki, M. (1995). Culture, gender, and self: a perspective from individualism-collectivism research. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(5), 925.
- Karaboğa, M. (2011). *Çocuklarda Bağlanma Stilleri Ve Benlik Saygısının Aleksitimi Üzerindeki Yordayıcı Rolünün İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Karakitapoğlu, A., Z. (2004). Self, Identity, Emotional Well-Being Among Turkish University Students. *The Journal of Psychology*, 138 (5), 457-478.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri Ve Koruyucu Faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26(3), 129-142.
- Karavasilis, L., Doyle, A. B. & Markiewicz, D. (2003). Associations between parenting style and attachment to mother in middle childhood and adolescence. *International Journal of Behavioral Development*. 27 (2), 153-164.
- Kashima, Y., Kashima, E., Chiu, C., Farsides, T., Gelfand, M. Hong, Y., Kim, U., Strack, F., Werth, L., Yuki, M. & Yzerbyt, V. (2005). Culture, Essentialism, and Agency; Are Individuals Universally Believed to be more Real Entities than Groups. *European Journal of Social Psychology*, 35, 147-169.
- Keler, H. (2008). *Liseli Ergenlerin Transaksiyonel Analiz Ego Durumları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kirby, L. D., & Fraser, M. W. (1997). Risk and resilience in childhood. *Risk and resilience in childhood: An ecological perspective*, 10-33.
- Konyalıoğlu, P. A. (2002). *Üniversite öğrencilerinin duygusal ilişki bağlanma tarzları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Krovetz, M. L. (1999). Resiliency: A key element for supporting youth at-risk. *The Clearing House*, 73(2), 121-123.
- Kulaksızıoğlu, A. (2008). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Kumpfer, K., L. (1999). *Factors and Processes Contributing to Resilience: The Resilience Framework*. Glantz, Meyer D. ve Johnson, Jeanette L. (Eds.) , Resilience and Development :Positive Life Adaptations. (179- 225), New York: Kluwer Academic Publishers.
- Lin, E.J. & Church, A.T.(2004). Are indigenous Chinese personality dimensions culture specific. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(5), 586-605,
- Luthar, S. S. (1991). Vulnerability And Resilience; A Study Of High Risk Adolescents. *Child Development*, 62(3), 600-616.
- Löker, Ö. (1999). *Differential effects of parent and peer attachment on social and emotional loneliness among adolescents*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Madson, L., & Trafimow, D. (2001). Gender comparisons in the private, collective, and allocentric selves. *The Journal of social psychology*, 141(4), 551-559.
- Masten A. S. (2001). Resilience Process in Development. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238
- Masten, A. S. & Reed, M. J. (2002). *Resilience in development*. In C. R. Snyder ve S.J.

- Lopez (Eds.), *The Handbook of Positive Psychology*. Oxford University Press., 2002.
- Masten, A.S. & Coastworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American Psychologist*, 53, 2, 205-220.
- Markus, H. R. & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review; Psychological Review*, 98(2), 224.
- Matsumoto, D. (2002). Culture and self: An empirical assessment of Markus and Kitayama's theory of independent and interdependent self construals. *Asian Journal of Social Psychology*, 2(3), 289-310.
- Meyers, S. (1998). Personality correlates of adult attachment style. *The Journal of Social Psychology*, 138(3), 407-419
- Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Murray, C. (2003). Risk Factors, Protective Factors, Vulnerability, and Resilience A Framework for Understanding and Supporting the Adult Transitions of Youth with High-Incidence Disabilities. *Remedial and Special Education*, 24(1), 16-26.
- Noom, M. J., Deković, M., & Meeus, W. H. J.(1999). Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: A double-edged sword? *Journal of Adolescence*. 22, 771-783.
- Onat, G. (2010). *Demokratik Ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının*

- Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyine Etkilerinin Araştırılması.*
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Onur, N. (2006). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri İle Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Oktan, V. (2008). *Üniversite Sınavına Hazırlanan Ergenlerin Psikolojik Sağlıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Oyserman, D., Coon, H. M. & Kimmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128(1), 3-72.
- Oyserman, D. & Lee, S. W. (2008). Does culture influence what and how we think? Effects of priming individualism and collectivism. *Psychological Bulletin*, 134(2), 311-342.
- Özcan, B. (2005). *Anne-Babaları Boşanmış ve Anne-Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Karşılaştırılması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, Y. (2009). Ergenlik Döneminde Benlik Kurgusu Gelişiminin Kültür Ve Aile Bağlamında İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, Y., Çok, F. (2011). Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeklerinin Lise

- Öğrencileri için Uyarlanması ve Psikometrik Özellikleri. *İlköğretim Online*, 10(1), 121-132.
- Rastogi, M., & Wampler, K. S.(1999). Adult daughters' perceptions of the mother-daughter relationship: A cross-cultural comparison. *Family Relations*, 48, 327-336.
- Rutter, M. (1987). Psychological Resilience And Protective Mechanisms. *American Journal of Orthopsychiatry*, (57), 316-331.
- Rutter, M. (2007). Resilience, competence, and coping. *Child abuse & neglect*, 31(3), 205-209.
- Rutter, M. (2012). Resilience as a dynamic concept. *Development and psychopathology*, 24(2), 335-344.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Ünüvar, A. (2012). *Gerçeklik Kuramına Dayalı Psiko-Eğitim Programının Lise Öğrencilerinin Denetim Odağı Ve Yılmazlık Düzeyi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D. P. & Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-Cultural Research*, 29(3), 240-275.
- Sund, A.M. & Wichstrom, L. (2002). Insecure attachment as a risk factor for future depressive symptoms in early adolescence. *Journal of the American Academy of Child*, 41 (12), 1478-1486.

- Sümer, N., Güngör, D. (1999a). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-63.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999b). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-106.
- Sümer, M. (2006). *Yetişkinlerin bağlanma stillerinin duygusal zeka, ilişkiye bağlılık, ilişkide algılanan tatmin ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, G. (2009). *Yetiştirme Yurdunda ve Ailesi Yanında Yaşayan Ergenlerin Bağlanma Stilleri ile Kimlik Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şeker, G. B.(2009). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Terzi, Ş., Çankaya, Z. C. (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 1-11.
- Triandis, H. C. (1989). The self and social behavior in differing cultural contexts. *Psychological Review; Psychological Review*, 96(3), 506-520.
- Triandis, H. C., Chan, D. K. S., Bhawuk, D. P., Iwao, S., & Sinha, J. B. (1995). Multimethod probes of allocentrism and idiocentrism. *International Journal*

- of Psychology*, 30(4), 461-480.
- Triandis, H. C. (1999). Cross cultural Psychology. *Asian Journal of Social Psychology*, 2(1), 127-143.
- Triandis, H. C. (2001). Individualism, collectivism and personality. *Journal Of Personality*, 69(6), 907-924.
- Xu, A., Xie, X., Liu, W, Xia, Y. & Liu, D. (2007). Chinese Family Strengths And Resiliency. *Marriage And Family Review*, 41(1), 143-164.
- Wald, J., Taylor, S., Asmundson, G. J., Jang, K. L., & Stapleton, J. (2006). *Literature review of concepts: Psychological resiliency* (No. DRDC-CR-2006-073). British Columbia Univ Vancouver.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., & Albersheim, L. (2000). Attachment Security in Infancy and Early Adulthood: A Twenty-Year Longitudinal Study. *Child development*, 71(3), 684-689.
- Werner, E. E. (1990). Protective factors and individual resilience. *Handbook of early childhood intervention*, 2, 115-132.
- Werner, E. E. (1993). Risk, Resilience, And Recovery: Perspectives From The Kauai Longitudinal Study. *Development And Psychopathology*, 5, 503-503.
- Yamada, A. M., & Singelis, T. M. (1999). Biculturalism and self-construal. *International Journal of Intercultural Relations*, 23(5), 697-709.
- Yates, T. M., Egeland, B., & Sroufe, A. (2003). Rethinking resilience. *Resilience and vulnerability: Adaptation in the context of childhood adversity*, 243-266.
- Zimmermann, P., & Becker-Stoll, F. (2002). Stability of attachment representations during adolescence: The influence of ego-identity status. *Journal of Adolescence*, 25(1), 107-124.

EKLER**EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

KİŞİSEL BİLGİ FORMU				
Sevgili öğrenciler, Bu çalışma, kendiniz ve aileniz hakkında, bazı konularda görüşlerinizi almak amacıyla hazırlanmıştır. Bilgi formu ve ölçeklere vereceğiniz cevaplar sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Adınızı yazmanıza gerek yoktur. Bireysel değerlendirme yapılmayacak, verdiğiniz bilgiler ve cevaplar gizli tutulacaktır. Hiçbir ifadenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Size yöneltilen sorulara samimi ve doğru yanıt vererek bilimsel bir çalışmaya katkıda bulunacaksınız. Cevaplarınız için şimdiden teşekkür ederim.				
Arş Gör. Ayhan GÜNDAŞ				
1. Cinsiyetiniz	☐ Kız	☐ Erkek	2.Yaşınız:	3.Sınıfınız:
4.Okulunuzun İsmi:	5.Yaşadığınız Mahalle:			
6.Kaç yıldır Diyarbakır merkezinde yaşıyorsunuz:				
7. Annenizin eğitim durumu				
☐ Okur-yazar değil	☐ Okur-yazar	☐ İlkokul	☐ Ortaokul	☐ Lise ()Üniversite
8. Babanızın eğitim durumu				
☐ Okur-yazar değil	☐ Okur-yazar	☐ İlkokul	☐ Ortaokul	☐ Lise ()Üniversite
9. Kaç kardeşiniz var? Siz dahil yazınız ()				
10.Ailenizin ortalama aylık geliri (Tüm gelirler dahil)				
☐ 0- 780tl	☐ 781-1100 tl	☐ 1101- 2200	☐ 2201-3400	☐ 3401 ve yukarı

EK-2 YILMAZLIK DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

YILMAZLIK DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ					
Bu ölçekte okulda, çevrenizde ve ailenizde karşılaştığınız çeşitli durumlar listelenmiştir. Lütfen her bir durumla ilgili size en uygun olan ifadeyi işaretleyiniz.		Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Çok Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
Okulunuzda yapabildiklerinizle ilgili olarak, aşağıdaki ifadelerin size ne kadar doğru geldiğini işaretleyiniz.		1	2	3	4
1	Okulumda bir öğretmenim veya başka bir büyüğüm benimle gerçekten ilgilenir.				
2	Okulumda bir öğretmenim veya başka bir büyüğüm iyi bir iş yaptığım zaman bunu bana söyler.				
3	Okulumda bir öğretmenim veya başka bir büyüğüm orada olmadığım zaman yokluğumu fark eder.				
4	Okulumda bir öğretmenim veya başka bir büyüğüm her zaman elimden gelenin en iyisini yapmamı ister				
5	Okulumda bir öğretmenim veya başka bir büyüğüm bir şeyler söylemek istediğim zaman beni dinler.				
6	Okulumda bir öğretmenim veya başka bir büyüğüm başarılı olacağıma inanır.				
Aşağıdaki ifadeler, okulunuz ve eviniz dışındaki kişilerle (komşularınız, toplumunuz veya başka bir yetişkinle) ilgilidir.		1	2	3	4
7	Okulum ve evim dışındaki bir yetişkin benimle gerçekten ilgilenir.				
8	Okulum ve evim dışındaki bir yetişkin iyi bir iş yaptığım zaman bunu bana söyler.				
9	Okulum ve evim dışındaki bir yetişkin bir şeye üzüldüğüm zaman bunu fark eder.				
10	Okulum ve evim dışındaki bir yetişkin başarılı olacağıma inanır.				
11	Okulum ve evim dışındaki bir yetişkin elimden gelenin en iyisini yapmamı ister.				
12	Okulum ve evim dışındaki bir yetişkine güvenirim.				

Aşağıdaki ifadeleri kişisel olarak ne kadar doğru buluyorsunuz?		1	2	3	4
13	Gelecekle ilgili amaçlara ve planlara sahibim.				
14	Liseden sonra üniversiteye veya yüksekokula gitmeyi planlıyorum.				
15	Bir sorunla ilgili yardım almak için nereye gideceğimi bilirim.				
16	Sorunlarım konusunda konuşarak ya da yazarak onları çözmeye çalışırım.				
17	Sorunlarımla baş edebilirim.				
18	Denersem birçok şeyi başarabilirim.				
19	İyi yaptığım birçok şey var.				
20	Birinin duyguları incindiği zaman kendimi kötü hissederim.				

21	Başka insanların ne yapmaya çalıştıklarını anlamayı denerim.				
22	Yardıma ihtiyaç duyduğum zaman konuşacak birisini bulurum.				
23	Diğer insanların ne düşündüklerini ve ne hissettiklerini anlamaya çalışırım.				
24	Hayatımın bir amacı vardır.				
25	Kendi duygu ve ruh halimi anlarım.				
26	Neyi, niçin yaptığımı bilirim.				
Arkadaşlarımız hakkındaki aşağıdaki ifadeler ne kadar doğrudur?		1	2	3	4
27	Benimle yaşıt bir arkadaşım var ve o, benimle gerçekten ilgilenir.				
28	Benimle yaşıt bir arkadaşım var ve o, sorunlarımı dinler.				
29	Benimle yaşıt bir arkadaşım var ve o, zor zamanlarımda bana yardımcı olur.				
Aşağıdaki aileniz veya birlikte yaşadığınız yetişkinler hakkındaki ifadeler ne kadar doğrudur?		1	2	3	4
30	Evimde annem, babam ya da ailemdeki diğer bir yetişkin, benim okul işlerimle ilgilenir.				
31	Evimde annem, babam ya da ailemdeki diğer bir yetişkin, benim başarılı olacağıma inanır.				
32	Evimde annem, babam ya da ailemdeki diğer bir yetişkin, benimle sorunlarım hakkında konuşur.				
33	Evimde annem, babam ya da ailemdeki diğer bir yetişkin, benim her zaman elimden gelenin en iyisini yapmamı ister.				
34	Evimde annem, babam ya da ailemdeki diğer bir yetişkin, benim söyleyecek bir şeylerim olduğunda beni dinler.				
35	Evimde ailemle veya diğer yetişkinlerle eğlenceli şeyler yaparız ya da eğlenebileceğimiz yerlere gideriz.				
36	Evimde ailemin karar vermesine yardımcı olurum.				

EK- 3 AİLEDE ÖZERK-İLİŞKİSEL BENLİK ÖLÇEKLERİ

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve ailenizle olan ilişkinizi göz önüne alarak her bir ifadeye ne kadar katıldığınızı ifadenin karşısında yer alan kutucuğa yazınız.

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ortadayım (Biraz katılıyorum/biraz katılmıyorum)	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	2	3	4	5

1. Kendimi ailemden bağımsız hissederim.	
2. İnsanlar geleceğe yönelik planları için ailelerinden izin almalıdırlar.	
3. Ailemin onaylamayacağı kararlar almaktan kaçınıyorum.	
4. Benimle ilgili bir konuda ailemin aldığı kararlar geçerlidir.	
5. Ailemin istemediği bir kişiyle yakın olmazdım.	
6. Ailemden bağımsız olarak kendi kararlarımı veremem.	
7. Kararlarımı ailemin isteklerine göre kolayca değiştiririm.	
8. Ailemle olan ilişkimde mesafeli olmak isterim.	
9. Zor zamanlarımda ailemin yanımda olacağını bilmek isterim.	
10. Ailemle geçirdiğim zaman benim için çok önemli değildir.	
11. Bir kimsenin ailesine çok yakın hissetmesi iyi bir şeydir.	
12. Ailem hayatımda en ön sıradadır.	
13. Ailemle fazla vakit geçirmekten hoşlanmam.	
14. Kendimi aileme gönülden bağlı hissederim.	
15. Ailemle aramdaki bağ, kendimi güven ve huzur içinde hissetmemi sağlıyor.	
16. Ailemle iç içeyim.	
17. Bir kimse ailesine değer verse de, kişisel fikrini söylemekten çekinmemelidir.	
18. İnsan karar verirken ailesine danışsa bile, son kararı kendisi vermelidir.	
19. Aile ile çok yakın olmak, onların isteğine göre hareket etmeyi gerektirir.	
20. Bir kimse ailesinin görüşlerine değer verse de, kendi görüşü ön planda olmalıdır.	

EK- 4 İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendirerek karşısındaki kutucuğa yazınız.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
 Beni hiç Beni kısmen Tamıyla
 tanımlamıyor tanımlıyor beni tanımlıyor

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem	
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli	
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	
4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.	
5. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.	
6. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	
7. Yalnız kalmaktan korkarım.	
8. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.	
9. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.	
10. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.	
11. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.	
12. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.	
13. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.	
14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.	
15. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.	
16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.	
17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.	

EK- 5 DİYARBAKIR İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ÖLÇEK UYGULAMA İZİNİ

T.C.
DİYARBAKIR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı :30769799-604.01.02/ S 850
Konu : Anket İzni.

04 Mart 2013

DICLE ÜNİVERSİTESİNE
(Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dekanlığı)

İlgi :27/02/2013 tarih ve 201-403 sayılı yazınız.

Üniversitenizin Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Elemanı Arş.Gör. Ayhan GÜNDAŞ'ın "Lise Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Kurgusu ve Bağlama Stilleri" konulu tez önerisi ile ilgili olarak geliştirdiği anket çalışması Araştırma ve Değerlendirme Komisyonumuz tarafından incelenmiş olup, İlimiz genelinde liselerde uygulanacak anket çalışmasını eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize rica ederim.

Mehmet Hadi AĞIRBAŞ
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

- 1-Bölüm Yazısı (1 Adet)
- 2-Dilekçe (1 Adet)
- 3-Tez Önerisi (10 Sayfa)
- 4-Uygulama Ölçeği (10 Sayfa)

T.C. DICLE ÜNİVERSİTESİ ZIYA GÖKALP EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI	
BİRİMİ	
SAYI	1030
KAYIT TARİHİ	06 Mart 2013

06.03.2013
Dekanlığa arz olun
H(Bay) 94

per/b/
İl Millî Eğitim Müdürlüğü
06.03.13
H

Diyarbakır İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Araştırma Geliştirme (AR-GE) Şubesi
Tel : 0412 226 58 50-107
Faks :0412226 58 28
arge21@meb.gov.tr

EĞİTİME
%100
DESTEK

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Ayhan GÜNDAŞ

Doğum Tarihi : 1982

Öğrenim Bilgileri

İlköğretim : İncehisar İlköğretim Okulu / İncehisar/ Afyon

Ortaöğretim : Afyon Lisesi / Afyon

Üniversite : Hacettepe Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/ Eğitim Bilimleri Bölümü/ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

İş Bilgileri

2005-2007 Atlantik Eğitim Kurumları - Ankara/ Psikolojik Danışman

2008/2009 İMKB Gazi Lisesi- Siirt /Psikolojik Danışman

2009/2011 Vali Aydın Arslan İlköğretim Okulu-Batman/ Psikolojik Danışman

2011/.... Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü/Araştırma Görevlisi